

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΦΩΚΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Σ Ε Λ Ι Δ Ε Σ

ΑΠ' ΤΗ ΦΩΚΙΔΑ

★ ★ ★

ΑΜΦΙΣΣΑ
1977

Ἐκδίδεται κάθε τρίμηνο ἀπ' τὴν

Ἑταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν

Ἀμφισσα, Πλατεία Κεχαγιαῖ

Τεῦχος 3, Ἰούλιος - Σεπτέμβριος 1977

ὑπεύθυνος γιὰ τὴν ὕλην: Δημήτρης Ἰωάν. Κολοβός

ὑπεύθυνος τυπογραφείου: Γεώργιος Μπρουζιώτης

Κωλέττη 4 - Ἀθῆναι - Τηλ. 36.33.138

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Δημήτρης Ἰωάν. Κολοβός, πρόεδρος Ε.Φ.Μ.

Ἰωάννης Λακαφώσης, ἀντιπρόεδρος Ε.Φ.Μ.

Δημήτριος Παπανικολάου, γραμματεὺς Ε.Φ.Μ.

Εὐγενία Γερολυμάτου, ταμίας Ε.Φ.Μ.

Νικόλαος Δρόλαπας, ἔφορος Ε.Φ.Μ.

Ἀντώνιος Κουτσικούρης, μέλη Δ.Σ. τῆς Ε.Φ.Μ.

Γεώργιος Κουλοδατιανός

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

—Ἐπικαιρότητες, Δ.Ι.Κ.	Σελ.	1/37
—Ἡ 28 Ὀκτωβρίου 1940, Δημ. Ι. Κολοβοῦ	»	3/39
—Οἱ Ἀμφισσεῖς τιμᾶνε τὸ γιατρὸ Μηνόφαντο, Δρό- σου Κραδαρτόγιαννου	»	7/43
—Τὸ Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλία Παργασίδας, Γεωργίου Κουτσοκλένη	»	12/48
—Ἐπίσκοπος Σαλῶνων Ἡσαΐας, Δημ. Ι. Παπακων- σταντίνου	»	18/54
—Ἀπ' τὴ δραστηριότητα τῆς Ἑταιρείας	»	24/60

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

Ἀπ' ὅσα ὁ Ταχυδρόμος μᾶς φέρνει

Ἕνας ξένος γιὰ τὸν τόπο μας, ὁ κρητικὸς δάσκαλος Μανώλης Κυριακάκης, μᾶς γράφει:

«Νοιώθω ὅμως καὶ τὸ χρέος νὰ συγχαρῶ θερμὰ ὅλους ἐσᾶς, ποὺ ἀναλάβετε τὸ δύσκολο καὶ κοπιαστικὸ αὐτὸ ἔργο. Γιατὶ πραγματικὰ προϋποθέτει κόπους καὶ ἐργασία καὶ θυσίες ἢ ἐπιτέλεση ἑνὸς τέτοιου ἔργου. Εἶναι ὅμως μεγάλη ἱκανοποίηση, ὅταν ἀνακαλύπτει κανένας τοὺς θησαυροὺς τοῦ τόπου του καὶ μ' αὐτοὺς φωτίζει τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιὰ τῶν ἄλλων. Ἔτσι μαθαίνει ὁ κόσμος ἀπὸ πρῶτο χέρι τὴν ἱστορία του, τὴ σωστὴ ἱστορία καὶ ὄχι τὴν παραποιημένη, ποὺ μᾶς παρουσιάζουν οἱ κάθε λογῆς ἱστορικοί. Γνωρίζει τὸν τόπο του σωστὰ καὶ γίνεται ἕνας ἀθεράπευτος πατριδολάτρης, ἕτοιμος γιὰ κάθε θυσία γιὰ τὴν προκοπὴ τοῦ τόπου του.

Ἄν γινόταν αὐτὸ σ' ὅλα τὰ διαμερίσματα τῆς χώρας μας εἶναι σίγουρο πὼς δὲ θὰ ἐρήμωνε ἡ Ἑλλάδα, γιατί δὲν ἀφήνει κανένας εὐκολα αὐτὸ ποὺ ἀγαπᾷ καὶ λατρεύει».

Καὶ ἕνας δικός μας, ὁ συνταξιούχος δάσκαλος Εὐθύμιος Γούβαλης, μᾶς γράφει:

Ἔλαθα καὶ τὸ δεύτερο τεῦχος τῶν «Σελίδων ἀπ' τὴ Φωκίδα» καὶ μὲ ἀπληστία διάβασα τὰ ἐνδιαφέροντα καὶ ἐν ταυτῷ τερπνὰ περιεχόμενά του, σπεύδω δὲ ὁλόθερμα νὰ συγχαρῶ τόσο σᾶς ὅσο καὶ τοὺς ἀξιόους συνεργάτες σας, γιὰ τὴν παρουσίαση ἑνὸς τόσο ἐξαίρετου, ἀπὸ περιεχόμενα καὶ ἐμφάνιση, περιοδικοῦ καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἔλλειψη ἐπὶ τόσα ἔτη ἦτο αἰσθητὴ. Εἶναι τοῦτο αὐτὴ ἡ φωνὴ τῆς λεβεντογέννας Φωκίδος πού, ἐπὶ τέλους, εὔρε σὲ σᾶς τοὺς γεννήτορας καὶ ἀξιόους οἰκοδόμους του καὶ τὸ ὁποῖο πολὺ θὰ συντελέσει στὴν κατευόδωση τῶν εὐγενῶν καὶ πολιτιστικῶν σκοπῶν τῆς «Ἑταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν».

Σχόλια στὰ παραπάνω δὲ χρειάζονται.

Σχολιάζοντας τὰ γεγονότα

Α.— Η ΧΑΡΜΑΙΝΑ. Τούτη ή παλιά και χαρακτηριστική συνοικία της "Αμφισσας, ριζωμένη από αιώνες στις πλαγιές του Κάστρου της, άρχισε, κι αυτή, να ύποκύπτει στις σύγχρονες απαιτήσεις. Καινούργια σπίτια, με τὸ έντονο χρώμα του τούθλου και τσιμεντένιες στέγες, έμφανίστηκαν εκεί που άλλοτε κυριαρχούσαν τ' άπαλά χρώματα, οί κεραμοσκεπάστες στέγες και τὰ χαγιάτια. 'Η γραφική Χάρμαινα, με τὰ στενά της, σιγά - σιγά χάνεται.

Και όμως πρέπει — και μπορεί — να σωθεί και να παραμείνει τὸ στολίδι της "Αμφισσας. Καλή ή πρόταση του Πολιτιστικού Κέντρου Φωκίδας να διατηρηθεί τὸ «Τουλασίδι». Δέ φτάνει όμως. 'Εμείς πιστεύουμε, ότι πρέπει να θεσπιστούν για τή συνοικία αὐτή ειδικοί ὅροι δομήσεως πού, ένῶ δέ θα παρακωλύουν τήν άνέγερση νέων οίκημάτων, ὡτε θα παρεμβαίνουν στη θέληση του κάθε ιδιοκτήτη για τή διαρρύθμιση τῶν έσωτερικῶν χώρων, στην έξωτερική μορφή και στην άρχιτεκτονική γενικά, θα επιβάλλουν τήν κλασσική, για τή συγκεκριμένη περίπτωση, γραμμή και ὅτι ακόμα χρειάζεται ὡστε να διατηρηθεί ή παραδοσιακή μορφή της συνοικίας. Τὰ ὅσα θεσπίστηκαν για τὸ τμήμα της Ναυπάκτου, που βρίσκεται μέσα στα τείχη — αλλά και για πολλές ακόμα πόλεις — ἄς αποτελέσει τὸ παράδειγμα.

Και τὸ αποτέλεσμα θα είναι καλό.

Β.— ΕΛΑΙΩΝΑΣ. Τὰ τελευταία χρόνια άρχισε, με προοδευτικά αυξανόμενο ρυθμό, ή εκρίζωση αιώνόβιων έλαιοδένδων και ή οικόπεδοποίηση του «λόγγου» για τήν άνέγερση εργοστασίων, άποθηκῶν έπεξεργασίας έλιῶν, έλαιοτριβείων κλπ. Σωστό μέτρο άποτελεϊ ή άπομάκρυνση τῶν παλιῶν, ὅπως και ή άνέγερση νέων, εργοστασίων κλπ. Έξω άπ' τις πόλεις, αλλά σωστότερο είναι ή διαφύλαξη του έλαιώνα με τή δημιουργία βιομηχανικῶν περιοχῶν έξω άπ' αὐτὸν και στις ὁποίες θα συγκεντρωθοῦν τὰ κάθε λογής εργοστάσια.

"Ετσι θ' άποφευχθεί ή διαφαινόμενη τάση για οικόπεδοποίηση και ή καταστροφή του «λόγγου» με τις ὀλέθριες επιπτώσεις τόσο στην τοπική, αλλά και τήν έθνική, γενικά, οικονομία ὅσο και στη δημογραφία της περιοχής μας. 'Απ' τήν άλλη πλευρά, με τήν κατάλληλη ύποδομή της βιομηχανικής περιοχής (άποχέτευση κλπ.) θ' άποφευχθεί ή ρύπανση του περιβάλλοντος άπ' τὰ κάθε μορφής απόβλητα και ή ένδεχόμενη μόλυνση, που με μαθηματική ακρίβεια ακολουθεϊ τήν ίδρυση μεμονωμένων μονάδων.

Γ.— Η ΓΚΙΩΝΑ. Τὰ παθήματα της Πεντέλης άπ' τή λατόμευση μαρμάρου, ὅπως τὰ «θαυμάζουμε» στις έφημερίδες, παρουσιάζουν και τὰ δικά μας θουνά, ή Γκιώνα —κυρίως — και ὁ Παρνασσός, άπ' τήν έξόρυξη του θωξίτη. Λάκκοι έδῶ, στρέμ-

Η 28 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

(καί γιατί πρέπει νά γιορτάζεται)

ΔΗΜ. ΚΟΛΟΒΟΥ

Στή μακραίωνη ζωή του "Εθνους μερικές στιγμές, ἀπ' τὶς ἀναρίθμητες, εἶναι πραγματικά μεγάλες. Καὶ εἶναι μεγάλες γιατί τὶς στιγμές αὐτὲς πάρθηκαν ἀποφάσεις, πού συγκλόνισαν τὸ "Εθνος καὶ πού ἐπηρέασαν τὴν παραπέρα πορεία του ποικιλότροπα. Καὶ τὰ γεγονότα πού ἀκολούθησαν, μερικές φορές, ἄλλαξαν τὶς τύχες καὶ τὴ μορφή τοῦ κόσμου.

Μιά τέτοια μεγάλη στιγμή τοῦ "Εθνους μας, καὶ ἀπ' τὶς μεγαλύτερες τῆς Ἱστορίας μας, εἶναι ἡ 28 Ὀκτωβρίου 1940, ἡ μέρα πού ἄρχισε ἡ Μάχη τῆς Ἑλλάδας στὸ Β' Παγκόσμιό Πόλεμο. Καὶ ὑπῆρξε μεγάλη ἡ στιγμή αὐτή, γιατί μὲ τὴ Μάχη τῆς Ἑλλάδας συνέβησαν γεγονότα, πού ἀνέτρεψαν τὴν κατάσταση τῶν πραγμάτων πού ἐπικρα-

ματα ὀλόκληρα, μπάζα ἐκεῖ —σωροὶ ἀμέτρητοι— πέτρες πελώριες κυλισμένες, παραπέρα. Καὶ ἡ ἀποψίλωση τοῦ πράσινου ὀλοκληρωτική. Σωστὸ σεληνιακὸ τοπίο τὰ ἄλλοτε καταπράσινα βουνά μας.

Καὶ ὅμως κάποιος νόμος προβλέπει τὴν ἀποκατάσταση κάθε περιοχῆς στὴν πρότερη μορφή της καὶ τὴ δεινροφύτευσή της, μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐκμεταλλεύσεώς της.

Δὲν εἶναι λοιπὸν καιρὸς ν' ἀρχίσει ἡ ἐφαρμογή του ἀπ' τὶς ὑποχρεωμένες, γιὰ τοῦτο, μεταλλευτικὲς ἐταιρίες;

Δ.Ι.Κ.

τοῦσε στὸν κόσμο μέχρι τὴ στιγμή ἐκείνη. Μιά κατάσταση πού, μὲ ὑπόδουλα τὰ τρία τέταρτα τῆς Εὐρώπης, εἶχε γιὰ κύριο χαρακτηριστικὸ τὴν ἡττοπάθεια, τὴν παγκόσμια ἀποθάρρυνση καὶ τὴν κορύφωση τοῦ ψυχροῦ ὑπολογισμοῦ καὶ τοῦ καιροσκοπισμοῦ. Ἡ θαρραλέα Ἑλληνικὴ στάση, ΗΓΗΤΟΡΩΝ καὶ ΛΑΟΥ, στάση γεμάτη παλληκαρwsσύνη καὶ αὐταπάρνηση, ἀποτέλεσε τὴν πρώτη φωτεινὴ ἀκτῖνα καὶ τὸ ἐλπιδοφόρο μήνυμα, πού θέρμανε τὶς καρδιὲς τῶν λαῶν, ἐλευθέρων καὶ σκλάβων καὶ τοὺς βοήθησε νὰ ξαναβροῦν τὴ χαμένη τους πεποίθηση γιὰ τὴν τελικὴ νίκη. Ἀπ' τὴ στάση αὐτὴ καὶ τὸν ἀγῶνα, ξεκίνησε ἡ πρώτη νίκη κατὰ τοῦ "Αξονα καὶ αὐτὴ διέλυσε τὸ θρόλο γιὰ τὸ «ἀήτητό» του. Τέλος, ἡ Μάχη τῆς Ἑλλάδας, καθυστέρησε τὴν πραγματοποίηση τῶν παραπέρα σχεδίων τοῦ "Αξονα, γιὰ πολλοὺς μῆνες, καὶ ἔδωσε πολύτιμο χρόνο στοὺς Συμμάχους γιὰ νὰ προετοιμαστοῦν καὶ ν' ἀνακτῇσουν τὸ ἠθικὸ τους.

Ἀπὸ τὸ 1938 μιὰ ἀτμόσφαιρα φοβίας καὶ τρόμου σκέπαζε τὴν Εὐρώπη, ἀποτέλεσμα τῆς κραυγαλέας γερμανικῆς προπαγάνδας καὶ τῆς προκλητικῆς ἐπιδεικνυόμενης δυνάμεως τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ. ΗΓΗΤΟΡΕΣ καὶ ΛΑΟΙ κάμφθηκαν καὶ —χωρὶς πόλεμο, χωρὶς καν μιὰ τουφεκιά, χωρὶς ἀντίσταση— σκύψαν τὸ κεφάλι καὶ μῆκαν, χωρὶς καμμιὰ ντροπή, κάτω ἀπ' τὴν μπότα

τοῦ δυνάστη. Ἡ Αὐστρία, ἡ Οὐγγαρία, ἡ Τσεχοσλοβακία πέταξαν στὴν πάντα — σὰν ἄχρηστο φορτίο — τὰ μεγάλα ἰδανικά, Ἐλευθερία, Τιμὴ καὶ Ἀξιοπρέπεια καὶ ἔδωσαν «γῆν καὶ ὕδωρ» στὴ Γερμανία. Ἡ Ἀλβανία, χρόνια ὑποτακτικὸς τῆς Ἰταλίας!! καταλήφθηκε καὶ στρατιωτικὰ τώρα, γιὰ ν' ἀποτελέσει σὲ λίγο πιστό της σύμμαχο. Τὸ σύμφωνο Γερμανίας — ΕΣΣΔ, πού ἀκολούθησε, διέλυσε καὶ τὸ τελευταῖο δισταγμὸ τῆς Γερμανίας, ἔσθησε κάθε ἐλπίδα τῶν μικρῶν κρατῶν καὶ ἄνοιξε τὸ δρόμο γιὰ τὸν πόλεμο, πού σὲ λίγο ξέσπασε.

Ἡ Πολωνία συντρίφτηκε ἀπ' τοὺς Γερμανοὺς καὶ τὰ ἐδάφη της μοιράστηκαν ἀνάμεσα στοὺς συνεταίρους τοῦ συμφώνου. Ἀκολούθησε ἡ κατάληψη τῆς Δανίας, τῆς Νορβηγίας, τῆς Ὀλλανδίας καὶ τοῦ Βελγίου, μετὰ ἀπὸ μικρὴ ἀντίσταση, ἐνῶ ἡ Ρουμανία παραδόθηκε ἀμαχητί. Μιὰ ἀπ' τὶς Μεγάλες Δυνάμεις, ἡ Γαλλία, — χάρτινος πύργος ἀπ' τὶς ἀμφισθητήσεις καὶ τὰ ΡΟΥΡΚΟΥΙ τοῦ λαοῦ της — ἔμεινε μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα, ὅταν εἶδε τοὺς Γερμανοὺς νὰ παρελαύνουν στὸ Παρίσι μέσα σὲ 15 μέρες. Οὔτε ἡ πολυδιαφημισμένη γραμμὴ Μαζινό, οὔτε οἱ ἀναρίθμητες μεραρχίες της στάθηκαν ἱκανὲς νὰ ἐμποδίσουν τὴν κατάρρευση, μιὰ καὶ τοὺς ἔλειπε ἡ πίστη. Τὸ πλῆγμα ἦταν τρομερὸ γιὰ τὸν ἐλεύθερο κόσμο, ἐπιστεγάστηκε δὲ ἀπ' τὴν εἴσοδο τῆς Ἰταλίας στὸν πόλεμο καὶ τὴν προσχώρηση τῆς Ἰαπωνίας στὸν Ἀξονα. Ὅλοι μείναν ἐμβρόντητοι. Οἱ συνεχεῖς ἐπιτυχίες τοῦ Ἀξονα, στρατιωτικὲς καὶ πολιτικὲς, γέμι-

σαν τὴν ψυχὴ κάθε λαοῦ μὲ δέος καὶ τοῦ παρέλυσαν κάθε θέληση. Ὅλοι σιωποῦσαν τρέμοντας, καὶ πολλοὶ καιροσκοποῦσαν μὲ δύσκολα ἀποκρυπτόμενη ἀπόκλιση πρὸς τὸν Ἀξονα, ὅπως ἡ Ἰσπανία, ἡ Τουρκία, οἱ Ἀραβικὲς χῶρες κλπ.

Ἀπ' τὶς μεγάλες δυνάμεις ἡ Ἀγγλία, περιορισμένη στὸ νησί της, κλυδωνίζοταν ἀπ' τοὺς τρομεροὺς βομβαρδισμοὺς, ἡ ΕΣΣΔ, μετὰ τὸ διαμελισμὸ τῆς Πολωνίας καὶ τὴν καταθρόχιση τῶν Βαλτικῶν κρατῶν (Ἑσθονία, Λεττονία, Λιθουανία) ρίχτηκε στὴ μικρὴ Φινλανδία καὶ τῆς ἀπέσπασε τελικὰ, ἔπειτα ἀπὸ ἥρωικὸ ἀλλὰ ἄνισο ἀγῶνα, ἀρκετὰ ἐδάφη, ἐνῶ ἡ Ἀμερική, ἡσυχάζοντας πίσω ἀπ' τὸ δόγμα τοῦ ἀπομονωτισμοῦ, παρακολουθοῦσε, μακάριος θεατῆς, τὰ τραγικὰ γεγονότα.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἐφιαλτικὴ καὶ ζοφερὴ κατάσταση, μὲ τὴν ἐπαρση τῶν συνεχῶν ἐπιτυχιῶν καὶ στηριζόμενη σὲ «ὀκτῶ ἑκατομμύρια λόγχες», ἡ Ἰταλία ἐπεδίωξε τὴν ταπεινωτικὴ ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδας. Πίστεψε ὅτι ἕνας «στρατιωτικὸς περίπατος» θὰ ἦταν ἀρκετὸς γιὰ νὰ κάμψει τὴν Ἑλλάδα καί, ὅπως ἔγινε μὲ ἄλλα κράτη, νὰ προσθέσει ἔτσι μιὰ ἀκόμα νίκη στὶς ἀναρίθμητες ἐπιτυχίες τους. Φαίνεται ὅμως πὼς δὲν ἤξεραν καλὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἱστορία καὶ πὼς δὲν εἶχαν ἀκούσει γιὰ Μαραθῶνες καὶ Θερμοπύλες. Οὔτε μποροῦσαν νὰ φανταστοῦν, ὅτι ξανάρθε ἡ μεγάλη σιγμὴ γιὰ τὸ Ἕθνος.

Στὶς 28 Ὀκτωβρίου 1940, τὴν ἡμέρα τῆς ἐπιθέσεως τῆς Ἰταλίας κατὰ τῆς Ἑλλάδας, ἄνοιξε ἕνα και-

νούργιο κεφάλαιο της 'Ιστορίας μας, μιᾶς 'Ιστορίας γεμάτης ἀγώνες καὶ θυσίες γιὰ τὰ μεγάλα ἰδανικά, καὶ τὰ ὅσα ἀκολούθησαν ἐπείδρασαν σημαντικά στὶς τύχες τοῦ κόσμου ὁλόκληρου. Καὶ τοῦτο γιατί ἡ 'Ελλάδα, ἀπροσδόκητα, ἀρνήθηκε νὰ δεχτεῖ τὴν ἀτίμωση, ἀπέρριψε, μὲ τὸ περήφανο «ΟΧΙ» — τὸ μοναδικὸ σ' αὐτὴ τὴν περίοδο — τὸ τελεσίγραφο τῶν 'Ιταλῶν καὶ ρίχτηκε στὸν ἀγῶνα, ἀποφασισμένη γιὰ ὅλα.

Μὲ μιὰν ἀνυπέρβλητη ψυχικὴ ἔξαρση, μὲ πρωτοφανὴ ἐθνικὴ ἐνότητα, ἀπίστευτα ἰσχυρὴ καὶ ἀποφασιστικὴ, μὲ στιβαρὴ ἡγεσία, τσάκισε τὸν ἐπιδρομέα καὶ κάτω ἀπ' τὰ ἔκθαμβὰ μάτια ὁλόκληρης τῆς ὑψηλίου, ποὺ μὲ κρατημένη ἀνάσα παρακολουθοῦσε τὴν ἄνιση ἀναμέτρηση, τὸν πέταξε ἔξω ἀπ' τὰ σύνορά της. Καὶ ἐπὶ μῆνες τὸν ταπείνωνε συνεχῶς κατατροπώνοντάς τον στὰ Βορειοηπειρωτικὰ θουνά καὶ τὸν ἔσπρωχνε σταθερὰ πρὸς τὴ θάλασσα.

Ἡ μεγαλειώδης ἐλληνικὴ στάση, ἡ ἀγωνιστικότητά, ἡ καρτερίά στὶς κακουχίες καὶ ἡ ἀγόγγυστη ἀποδοχὴ κάθε θυσίας προκάλεσαν τὸν παγκόσμιον θαυμασμό καὶ ἀναγνώριση, ἀποτέλεσαν δὲ παράδειγμα γιὰ τοὺς ἄλλους λαούς. Ἀπόδειξαν οἱ 'Ελληνες σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμον, ὅτι ἡ ἀγάπη γιὰ τὴ Λευτερίά καὶ τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς καὶ ἀξιοπρέπειας, ποὺ ἐδῶ γεννήθηκαν, δὲν ἔπαψαν νὰ κατοικοῦν στὶς καρδιές τους καὶ νὰ κατευθύνουν τὶς ἐνέργειές τους. Ἡ ἐλληνικὴ νίκη ἦταν ἡ πρώτη νίκη τῶν συμμάχων, ἦταν ἡ πρώτη ἦττα τοῦ μέχρι τότε «ἀήτ-

τητου» ἄξονα, ἦττα ἐξευτελιστικὴ, ποὺ ἀνάγκασε τὴ Γερμανία ν' ἀναβάλει ἄλλες προγραμματισμένες — καὶ ἐπείγουσες — ἐπιχειρήσεις καὶ ν' ἀναζητήσει μιὰ διέξοδο γιὰ τὸ ντροπιασμένο συνεταῖρο της. Καὶ στράφηκε κατὰ τῆς χώρας μας. Ἡ 'Ελλάδα ὁμως δὲ λύγισε. Δὲν τὴ φόβησαν οἱ φανερὲς πιά ἀπειλὲς τῶν Γερμανῶν, οὔτε ἡ εἰσδοὸς τους στὴ Βουλγαρία, — ὅπου ἡ θερμὴ ὑποδοχὴ τους μὲ λουλούδια καὶ πίπιζες προδίκαζε τὶς διαθέσεις τῶν Βουλγάρων καὶ τὸ μελλοντικὸ ρόλο τους — οὔτε οἱ παλινωδίες τῆς ἀδύναμης καὶ σπαρασσόμενης Γιουγκοσλαβίας. Στάθηκε ὀρθή, περήφανη, εἶπε τὸ δεύτερο ΟΧΙ στὶς 6)4)41 καὶ ἔδωσε τὴ Μάχη της στὰ 'Οχυρά καὶ σ' ὅλη τὴ χώρα, πολέμωντας συγχρόνως μὲ δυὸ αὐτοκρατορίες. Καὶ τελικὰ ὑπέκυψε, θυσία στὴ Μεγάλῃ 'Ιδέᾳ. Τὴν προσφορά της σ' αὐτὴ ἀναγνώρισαν φίλοι καὶ ἐχθροί.

Ἀπ' τὴ Μάχη τῆς 'Ελλάδας πολλοὶ ὀφελήθηκαν πολλὰ, ἔστω καὶ ἐὰν σήμερα δὲν τὸ παραδέχονται. Ποτὲ τὸ λιοντάρι τῆς παροιμίας δὲ θέλει νὰ παραδεχτεῖ, ὅτι γλύτωσε χάρις στο μικρὸ ποντικό. Καμαρώνει γιὰ δύναμη καὶ τὰ σημερινὰ μεγαλεῖα του καὶ καμώνεται πῶς ξεχνᾷ, ὅτι χωρὶς τὸν ποντικὸ θάταν, τώρα, ξεδοντιασμένο καὶ ἀλυσσοδεμένο, φτηνὸ θέαμα στὰ τσίρκα καὶ παίγνιο στο καμτσίκι τοῦ δαμαστή. Μὰ ὅσο καὶ νὰ προσποιοῦνται δὲν παύουν οὔτε μιὰ στιγμή νὰ εἶναι ὀφειλέτες τόσο ἀπέναντι στὴ χώρα μας, ποὺ τόσο σκληρὰ ἀγωνίστηκε καὶ τόσες θυσίες ὑπέστη γιὰ τὴν κοινὴ ὑπόθεση, ὅσο καὶ ἀπέναντι

στην 'Ιστορία, πού προσπαθοῦν νὰ τὴν παραχαράξουν καὶ στὴν Ἡθική, πού τόσο ὠμὰ καὶ ἀδίστακτα παραθιάζουν. Γιὰ τὸ λόγο αὐτό, κυρίως, πρέπει νὰ γιορτάζεται πανηγυρικά ἡ 28 Ὀκτωβρίου 1940. Πρέπει νὰ θυμίζουμε στὸν κόσμον ὁλόκληρον αὐτὸ πού ἐκεῖνοι πασχίζουν νὰ ξεχαστεῖ. Πρέπει νὰ τοὺς θάξουμε μπροστὰ στὸ χρέος τους — ἐνώπιος ἐνωπίω — ὅσο μεγάλοι καὶ ἂν εἶναι ἐκεῖνοι, ὅσο καὶ ἂν τοὺς πειράζει ἡ ὑπόμνηση. Πρέπει νὰ μάθουν, ὅτι τέτοια χρέη δὲν παραγράφονται ποτὲ καὶ μὲ τίποτα. Εἶναι, τέλος, ἔθνικὸ συμφέρον νὰ προβάλουμε στὸν κόσμον τὴ μεγαλωσύνη τοῦ Ἑθνους μας, σὲ ἀντιπαράθεση μὲ τὴ μικροψυχία καὶ τὴν ἀσυνέπεια τῶν ἄλλων. Καὶ θὰ τὸ προβάλουμε κάθε χρόνο.

Μὰ καὶ γι' ἄλλους ἀκόμα λόγους πρέπει νὰ γιορτάζεται ἡ μέρα τούτη. Ἀποτελεῖ αἰώνια ἔθνικὴ ὑποχρέωση ἡ ἀπότιση φόρου τιμῆς στὴ γενιὰ πού μεγαλούργησε, τὴ γενιὰ δηλ. τοῦ '40. Ὑπῆρξε ἄξια τῆς Πατρίδας.

Εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητὴ ἡ ὑπόμνηση τοῦ τεράστιου ἐκείνου ἐπιτεύγματος, γιατί σὰν καρπὸς εὐψυχίας καὶ ἔθνικῆς ἐνότητας ἀποτελεῖ ἄριστο δίδαγμα στὶς ἐπερχόμενες γενιές καὶ μοναδικὸ παράδειγμα γιὰ μίμηση.

Τελευταία δὲ προστέθηκε καὶ ἕ-

νας ἀκόμα λόγος. Μερικοὶ θερμοκέφαλοι καὶ ὑπερόπτες γείτονές μας, στηριζόμενοι στὴν ἀριθμητικὴ τους ὑπεροχή, ξεσπάθωσαν, ὅπως οἱ Ἱταλοὶ τότε, καὶ μᾶς ἀπειλοῦν πότε στὴν Κύπρο καὶ πότε στὸ Αἰγαῖο. Ἡ ὑπόμνηση τῶν συμβάντων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πού προφανῶς ἀγνοοῦν λόγω τῆς ἀπουσίας τους ἀπ' τὸν τιτάνιο ἐκεῖνο ἀγώνα, θὰ τοὺς βοηθήσει νὰ μάθουν, ὅτι τὰ ἔθνη πού εἶναι ἀποφασισμένα ν' ἀγωνιστοῦν καὶ νὰ θυσιαστοῦν ποτὲ δὲν νικιῶνται.

Καὶ ἡ ἐπέτειος θὰ τοὺς θυμίσει ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν εἶναι ἀπὸ κείνους πού κρύβονται. Καὶ θὰ διδαχτοῦν ἀκόμα αὐτὸ πού ἡ σοφία τῆς παροιμίας λέγει: ὅτι τὰ παθήματα τῶν πρώτων, τῶν Ἱταλῶν, πρέπει νὰ γίνονται μαθήματα στοὺς δευτέρους, τοὺς ὁποιοὺςδὴποτε. Καὶ γιὰ τὴν ἀριθμητικὴ τους ὑπεροχή, πού καμαρώνουν, θὰ μάθουν ὅτι καὶ κάποιιο ἄλλοι, τότε, στηρίχτηκαν σὲ «ὀκτὼ ἑκατομμύρια λόγχες» ἀλλὰ τ' ἀποτελέσματα εἶναι γνωστά. Ὅλα τούτα ἴσως τοὺς βοηθήσουν νὰ σκεφθοῦν λογικότερα καὶ νὰ πᾶψουν τοὺς παλληκαρισμοὺς καὶ τὶς ἀπειλές. Πράγμα καλὸ θέβαια γιὰ μᾶς, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτοὺς πολὺ πιὸ καλλίτερο.

Καὶ ἐμεῖς, κάθε χρόνο θὰ γιορτάζουμε τὴ μέρα τούτη.

Μᾶς εἶναι εὐπρόσδεκτες τόσο οἱ συνεργασίες σὲ θέματα πού ἐξυπηρετοῦν τοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας, ὅσο καὶ ἡ διατύπωση ὁποιασδήποτε κριτικῆς, οἱ ὑποδείξεις σας γιὰ τὶς ἐλλείψεις μας καὶ γενικὰ ὅ,τι μπορεῖ νὰ συμβάλει στὴν καλλιτέρευση τοῦ περιοδικοῦ μας.

ΟΙ ΑΜΦΙΣΣΕΙΣ ΤΙΜΑΝΕ ΤΟ ΓΙΑΤΡΟ ΜΗΝΟΦΑΝΤΟ

ΕΝΑ ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΡΧΑΙΟ ΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ Β' ΑΙ. π. Χ.

ΔΡΟΣΟΥ ΚΡΑΒΑΡΤΟΓΙΑΝΝΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἐπιγραφή πού παραθέτω βρέθηκε χαραγμένη πάνω σέ κυλινδρική πέτρα στὸ περιβόλι τοῦ σπιτιοῦ μου (Δουβουνιώτου 19, συνοικία Μάντρα) στὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰώνα⁽¹⁾. Τὸ σπίτι ἀνῆκε τότε στὸ Γιώργη Γιαλέσσα.

Τὴν ἀνακοίνωση τῆς ἐπιγραφῆς ἔκανε πρῶτος ὁ ἀρχαιολόγος Vollgraff τὸ 1901². Τὸ 1908 ὁ Ἀντώνιος Κεραμόπουλος, τότε ἔφορος ἀρχαιοτήτων Δελφῶν, δημοσίευσε τὸ κείμενο τῆς ἐπιγραφῆς στὴν Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίδα³. Ἐπακολούθησαν κι ἄλλα σχετικὰ δημοσιεύματα ξένων ἀρχαιολόγων⁴.

Ὅταν τὸ 1918 ὁ πατέρας μου ἀγόρασε τὸ σπίτι ἀπ' τὸ γαμπρὸ τοῦ Γιώργη Γιαλέσσα Παντελῆ Ποριώτη, ἡ πέτρα εἶχε ἤδη μεταφερθῇ —προσωρινὰ— στὸ Γιάγτζειο γυμνάσιο τῆς Ἀμφισσας — γιὰ μεγαλύτερη ἀσφάλεια — ὅπου παρέμεινε ἀρκετὰ χρόνια. Στις 24.1.1939 μεταφέρθηκε στὸ μουσεῖο τῶν Δελφῶν κ' ἔλαβε ἀριθμὸ ἀπογραφῆς 6960. Ἡ ἀπόθεσή της στὰ ὑπόγεια τοῦ δελφικοῦ μουσεῖου θεωρεῖται «προσωρινή», ἂν καὶ συμπληρώνει μισὸ αἰῶνα. Μόλις — ἂν ποτε — ἡ Ἀμφισσα ἀποκτήσῃ δικό της μουσεῖο, ἡ πέτρα αὐτὴ κι' ὅλα τὰ εὑρήματα τῆς ἀρχαίας πόλης τῶν Ἀμφισσέων θὰ μεταφερθοῦν ἐκεῖ.

Ἡ πέτρα — ἂν καὶ σπασμένη στὸ πάνω της τμήμα — παρουσιάζει μεγάλο ἐνδιαφέρον. Περιλαμβάνει τὸ τέλος ἐνὸς διατάγματος⁵ καὶ στὴ συνέχεια ὁλόκληρο τὸ κείμενο ἐπιστολῆς τῶν πολιτῶν τῆς Ἀμ-

φισσας πρὸς τοὺς πολίτες τῆς Σκάρφειας⁶ καὶ τοῦ Ὀποῦντος⁷ ὅπου τοὺς γνωστοποιοῦνται οἱ τιμὲς πού ἀπονεμήθηκαν στὸ γιατρὸ Μηνόφαντο πού καταγόταν ἀπ' τὴν Ὑρκανία⁸.

Τὸ ψήφισμα ἀνάγεται στὸ β' αἰ. π.Χ. (197—67)⁹ κι' ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερο πλήρες γραφτὸ μνημεῖο τῆς ἀρχαιότητος ἀπ' ὅσα βρέθηκαν ὡς σήμερα στὰ χωμένα στὴ γῆ ἐρείπια τῆς ὀνομαστῆς ἀρχαίας πόλης. Τὸ κείμενο εἶναι γραμμένο στὴ δωρικὴ διάλεκτο. Τὸ παραθέτω ὅπως τὸ ἀποκατέστησε ὁ Κεραμόπουλος¹⁰. Ἡ μετάφραση στὴ νεοελληνικὴ ἔγινε μὲ τὴ βοήθεια καλῶν μου φίλων τοὺς ὁποίους κι' ἀπὸ δῶ εὐχαριστῶ¹¹.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΓΡΑΦΗΣ

Μὲ τὴ βοήθεια τῶν Θεῶν: Οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ πολίτες τῆς Ἀμφισσας χαιρετίζουν τοὺς ἄρχοντες, τὴ βουλὴ καὶ τοὺς πολίτες τῆς Σκάρφειας. Τὸ ἀντίγραφο τῶν τιμητικῶν διακρίσεων, πού ἀπὸ τὴν πόλιν μας στὸ Μηνόφαντο τὸ γιὸ τοῦ Ἀρτεμιδώρου τὸ Μακεδόνα ἀπὸ τὴν Ὑρκανία ἔχουν ἀπονεμηθῇ, ἔχομε στείλει πρὸς τὴν πόλιν σας, σύμφωνα καὶ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἴδιου τοῦ Μηνόφαντου, στίς εἴκοσι ἔξ τοῦ μηνὸς Ἀμμῶνος. Ὁ δεινὰ γραμματιάς τῆς πόλης: Ἐπειδὴ ὁ γιατρὸς Μηνόφαντος γιὸς τοῦ Ἀρτεμιδώρου, Μακεδόνας ἀπὸ τὴν Ὑρκανία, πού μὲ πρεσβεῖαν τῆς πόλης μας εἶχε μετακληθῇ ἐδῶ καὶ ἀνάλαβε καὶ ἀσκησε μόνος τὸ ἔργο τοῦ γιατροῦ, φροντίζοντας μ' ἐξάαιρετη εὐσυνειδησία γιὰ τίς ἀρρώστιες, πού κάθε φορὰ παρουσιάζονταν

Α. ΩΣΚ ΤΟΙΣ ΑΛΛΟΙΣ ΠΡΟΞΕΝΟΙΣΙ
 ΣΠ ΨΥ ΕΙΒΟΥΛΑΡΧΕΟΝΤΟΣ ΛΥΣΙΠΟΝΟΥ ΤΟΥ
 ΤΑΣ ΠΡΟΞΕΝΙΑΣ ΛΥΣΙΠΟΝΟΣ ΚΑΙ ΧΑΡΙΞΕΝΟΥ
 Α Ι Τ Υ Χ Α Ι
 ΩΝ ΧΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΑΠΟΛΙΣΣΚΑΡΦΕΩΝ ΤΟΙΣ ΑΡΧΟΝΤ
 ΚΑΙ ΤΑΙ ΠΟΛΕΙ ΧΑΙΡΕΤΗΝ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΙΜΙΩΝ ΥΠΕ
 Ο Ο ΩΝ ΜΗΝΟΦΑΝΤΩ ΓΑΡ ΤΕ ΜΙΔΩ ΡΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΥΡΚΑΝΙΩ
 ΝΤΙ. ΡΑΦΟΝΕΞ ΑΠΕΣΤΑΛΚΑΜΕΝ ΠΟΤΙΤΑΝ ΗΜΕΤΕΡΑΝ ΠΟΛΙΤ
 ΚΑ. Α. ΤΟΣ Ο ΜΗΝΟΦΑΝΤΟΣ ΑΜΕΠΑΡΕΚΑΛΕΣΕ ΜΗΝΟΣ ΑΜ
 10 Σ. ΚΤΑΕΠΕΙΚΑΔΙ. ΟΜΟΓΡΑΦΩΝ ΕΠΕΙΔΗ ΜΗΝΟΦΑΝΤΟΣ ΑΡΤΕΜΙ
 ΜΑΚΕΔΩΝΙΥΡΚΑΝΙΟΣ ΙΑΤΡΟΣ ΜΕΤΑ ΠΕΜΦΘΕΙΣ ΥΠΟ ΤΑΣ ΠΟΛΙΩ
 ΕΤΑΠΡΕΣΒΕΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΟΛΑΒΗΣ ΑΣ ΜΟΝΟΣ ΤΟ ΙΑΤΡΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ
 Ν ΔΕΙΕΜΠΠΙΠΤΟΝ ΤΩ ΝΑΡΡΩ ΣΤΗΜΑΤΩΝ ΦΙΛΟΤΕΧΝΩΣ ΕΠΙΜΕ
 ΝΟΣ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΑΣ. Ν ΚΑΤΑ ΔΥΝΑΜΙΝ ΙΔΙΑΝ ΜΕΤΑ ΤΑΣ ΤΩΝ ΘΕ
 15 ΟΙΑΣ ΣΩΖΕΙΝ ΤΟ. ΚΙΝΔΥΝΕΥΟΝΤΑΣ ΑΝΕΓΚΛΗΤΩΣ ΕΓΕΝΗΘΗ Τ
 ΡΙΣ ΘΕΙΣ ΑΝΑΥΤΩ ΠΙΣΤΙΝ ΠΕΡΙ ΤΑΣ ΚΟΙΝΑΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΕΦΙΣΟΥ ΚΑΙ ΠΟ
 ΑΝΤΑΣ ΕΥΝΟΙΚΩΣ ΔΙΑΦΥΛΑΣΑΣΤΑΝ ΤΕ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΑΝΑΣΤΡΟΦΑΝ
 Ν ΤΑΤΟΝ ΤΑΣ ΠΑΡΕΠΙΔΑΜΙΑΣ ΧΡΟΝΟΝ ΕΥΤΑΚΤΟΝ ΚΑΙ ΣΩΦΡΟΝΑ ΠΑΡΕΣ
 ΟΚΑΙ ΑΞΙΑΝΤΑΣ ΤΕ ΠΟΛΙΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΠΙΤΑΔΕΥΜΑΤΟΣ ΕΤΙΔΕΚΑΙΤΑ
 20 ΤΑΥΤΟΝ ΑΛΙΚΙΑΣ ΕΙΝΕΚΕΝ ΔΕ ΤΩΝ ΠΟΤΙΠΕΠΤΩ ΚΟΤΩΝ ΑΥΤΩ Ρ
 Ο (Ι) ΩΝ ΧΩΡΙ. ΟΜΕΝΟΣ ΕΚ ΤΑΣ ΠΟΛΙΟΣ ΑΜΩΝ ΕΠΟΙΗΣΑΤΟ ΠΟΟ
 Ν ΔΑΜΟΝ. ΣΠΑΖΟΜΕΝΟΣ ΚΟΙΝΩΣ ΠΑΝΤΑΣ ΔΙΕΛΕΓΗΤ
 ΠΑΣΑΣ ΕΥΝΟΙΑΣ ΑΥΤΟΥ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΠΟΙΗΣΑΣ ΘΑΙΤΑΝ Κ.
 ΑΝ ΔΕ ΔΟΧΘΑΙ ΤΩ ΔΑΜΩ ΕΠΑΙΝΕΣ ΑΙΤΕ ΑΥΤΩΝ ΕΠΙ Τ
 25 Ω Ε ΔΥ ΚΑΙ ΔΟΜΕΝΑΥΤΩ ΣΥΜΠΑΡΑΠΟΜ. ΥΣΛ
 ΕΤΑΣ Α ΕΙΑΣ ΕΝΟΥΣ ΚΑΠΡΟΑ. ΗΤΑΙ ΤΟ ΠΟΥΣ
 ΑΙΔΕΚΑΙ ΤΑΣ ΔΕΔΟΜΕΝΑΣ ΑΥΤΩ ΠΡΟΞΕΝΙΑΣ ΤΟ ΑΝΤΙΓΡ
 ΑΙΑΓΑΘΑ ΠΟΤΙΤΑΝ ΠΟΛΙΝ ΤΩΝ ΣΚΑΡΦΕΩΝ. ΕΚΑΙ ΠΟΤΙΤΑ
 ΤΩΝ ΟΠΟΥΝΤΙΩΝ ΑΜΦΙΣΣΕΙΣ ΔΕ ΚΑΝ ΜΗΝ ΑΝΤΩΡΤΕΛ
 30 ΡΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΥΡΚΑΝΙΩ ΑΥΤΩ ΚΑΙ ΕΓΓΟΝΟΙΣ ΠΡΟ ΞΕΝΙΑΝΙΣΟ
 ΤΕΙΑΝ ΓΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΙΑΣ ΕΓΚΤΗΣΙΝ ΕΠΙΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙ
 ΕΜΟΥ ΚΑΙ ΕΙΡΑΝΑΣ ΚΑΙ ΤΑΛΛΑΤΙΜΙΑ ΠΑΝΤΑ ΟΣΑ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΑΛ
 ΠΡΟΞΕΝΟΙΣ ΚΑΙ ΕΥΕΡΓΕΤΑΙΣ ΤΑΣ ΠΟΛΙΟΣ ΣΥΠΑΡΧΕΙΒΟΥΛΑΡΧΕΟΝΤΟΣ
 ΝΤΙ ΓΕΝΕΟΣ ΤΟΥ ΒΙΡΝΟΣ Ε
 - Ο Σ . . Α Σ Ω . . Σ

και πασχίζοντας όσο περισσότερο μπορούσε
 ὁ ἴδιος καὶ μετὰ τὴ βοήθεια τῶν θεῶν νὰ σώ
 ζει αὐτοὺς ποὺ κινδύνευαν, ἐπειδὴ ἀποδεί
 χτηκε ἀπολύτως ἀντάξιός τῆς ἐμπιστοσύ
 νης μετὰ τὴν ὁποία τὸν περιβάλλαμε, γιὰ
 τὴ σωτηρία τῶν πολιτῶν τῆς Ἀμφισσας
 καὶ ἐπειδὴ ὅλον τὸν καιρὸ τῆς παραμονῆς
 τοῦ στὴν πόλιν μας ἔχει κάνει ζωὴ δξιο
 πρεπῆ καὶ σῶφρονα, ἀντάξια καὶ τῆς πό
 λης καὶ τοῦ ἐπαγγέλματός του καὶ τῆς
 ἡλικίας του, φεύγοντας ἀπὸ τὴν πόλιν μας
 ἐξ αἰτίας διαφόρων λόγων, ποὺ ξαφνικὰ
 τοῦ ἔτυχαν, κατέθηκε στὴν ἀγορὰ τῆς πό
 λης ἀποχαιρετώντας ὅλους ἀνεξαίρετως
 καὶ μίλησε σ' ὅλους μετὰ πολλὴ ἐγκαρδιό

τητα καὶ ἐκπλήρωσε στὸ ἀκέραιο τίς ὑπο
 χρεώσεις του· οἱ Ἀμφισσεῖς πολῖτες ἀπο
 φασίσανε καὶ νὰ τὸν ἐπαινέσουμε γιὰ τοὺς
 ἐξαντλητικούς κόπους τοῦ καὶ νὰ τοῦ δώ
 σουμε τιμητικὴ συνοδεία ἀπὸ συμπολίτες
 μας, ποὺ θὰ τὸν συνοδεύουν μετὰ ἀσφάλεια
 γιὰ νὰ πάει σὲ ὅποια μέρη θέλει· ἀκόμα
 δὲ καὶ νὰ στείλουμε μετὰ τὴ βοήθεια τῶν
 θεῶν τὸ ἀντίγραφον τῆς προξενίας ποὺ τοῦ
 ἀπονειμήθηκε πρὸς τὴν πόλιν τῶν Σκαρ
 φέων ἀκόμα δὲ καὶ πρὸς τὴν πόλιν τῶν
 Ὀπουντίων. Οἱ Ἀμφισσεῖς ἀπένευμαν στὸ
 Μηνόφαντα, γιὰ τοῦ Ἀρτεμιδώρου τὸν Μα
 κεδόνα ἀπὸ τὴν Ὑρκανία, τόσο σ' αὐτὸν
 ὅσο καὶ στοὺς ἀπογόνους τοῦ τὰ προνόμια.

[καὶ τᾶλλα τίμια
 π]ῆ[ντα κ]κ[0]ὼς κ[α]τὰ τοῖς ἄλλοις προξένους [καὶ εὐεργέταις
 τᾶς π[ό]λιος] ὑ[πάρ]χει. Βουλευρχέοντος Λυσίππου [τοῦ Ἀριστο-
 κλέα. Ἐγγυος] τᾶς προξενίας Λυσίππου καὶ Χαρίξενος.

Ἀγαθῶν: τύχαι

- 15 Ἀμφισσέων οἱ ἄρχοντες καὶ ἡ πόλις Σκαρφέων τοῖς ἀρχόντοις
 καὶ τῷ βουλῇ καὶ τῇ πόλει χαίρειν. Τῶν δεδομένων τιμῶν ὑπ[ὸ
 τᾶς π[ό]λιος] ἄμ[ων] Μηνοφάντωι Ἀρτεμιδώρου Μακεδόνι Ὑρκανίῳ
 τὸ ἀντί[γ]ραφον ἐξαπεστάλκαμεν ποτὶ τὴν ἡμετέραν πόλιν
 καθάπερ καὶ ἡ ἀντι[γ]ράφου ὁ Μηνοφάντης ἡμῶν παρεκάλεσε. Μηνὸς Ἀμ[ω]-
 10 νο[ς] [ἐ]κτα ἐπ' εἰκάδι. — [Ν]ομογράφων. Ἐπειδὴ Μηνοφάντης Ἀρτεμι[δω]-
 ρου] Μακεδὼν Ὑρκανίος ἱατρός, μεταπεμφθεὶς ὑπὸ τᾶς πόλιος
 μετὰ πρεσβείας καὶ ἐργολαβήσας μόνος τὸ ἱατρικὸν ἔργον,
 τῶν αἰεὶ ἐμπιπτόντων ἀρρωστημάτων φιλοτέχνως ἐπιμε[λό]-
 μενος καὶ σπουδάζ[ων] κατὰ δύναμιν ἰδίαν μετὰ τᾶς τῶν θε[ῶν]
 15 εὐνοίας σώζειν το[ύς] κινδυνεύοντας ἀνέγκλητ(ος) ἐγενήθη, [τὰν
 ἐγχει]ρισθεῖσαν αὐτῷ πίστιν περὶ τᾶς κοινᾶς σωτηρίας ἐρ' ἴσου καὶ (π)οῦ'.
 ἀπ[αν]τας εὐνοϊκῶς διαφυλάξας, τὰν τε κατὰ τὸν βίον ἀναστροφὴν
 πᾶντα τὸν τᾶς παρεπιδαμίας χρόνον εὐτακτον καὶ σώφρονα παρῆσ[χε].
 τ[ο] κα(τ)' ἀξίαν τᾶς τε πόλιος καὶ τοῦ ἐπιταδεύματος ἔτι δὲ καὶ τᾶς
 20 καθ' ἑαυτὸν ἀλικίας, εἵνεκεν δὲ τῶν ποτιπεπτωκότων αὐτῷ π[ολ]-
 λῶν πραγμά[των] χωρ[ὶς] ὅμοιος ἐκ τᾶς πόλιος ἁμῶν ἐποίησατο πόθ[υ]δον
 ποτὶ τὸν δᾶμον ἀσπαζόμενος κοινῶς πάντας διελέγη[τε]
 μετὰ πάσας εὐνοίας, — αὐτοῦ φροντίδα ποιήσασθαι τὴν κ[αθ]ή-
 κους]κην δεδύχθαι τῷ δάμῳ ἐπικινέσαι τε αὐτὸν ἐπὶ τ[ῷ] πόνῳ
 25 τ[ῷ] ἐς δύναμιν καὶ δόμεν αὐτῷ συμπαραπομ[π]οὺς ἀσ[το]ύς
 παραπέμψοντας αὐτὸν μετ' ἀσ[φ]α[λ]είας ἐν οὓς καὶ προα[ί]ρ[η]ται τόπους
 ἐξαποστεῖλ[αι] δὲ καὶ τᾶς δεδομένας αὐτῷ προξενίας τὸ ἀντίγρ[α]-
 φον τύχαι ἀγαθῶν ποτὶ τὴν πόλιν τῶν Σκαρφέων ἔ[τι] δὲ καὶ ποτὶ τὰν
 τῶν Ὀπουντίων. — Ἀμφισσείας ἔδωκεν Μηνοφάντῳ Ἀρτε[μι]-
 30 δ[ω]ρου Μακεδόνι Ὑρκανίῳ αὐτῷ καὶ ἐγγόνους προξενίαν, ἱπο-
 πολι[τε]ίαν, γῆς καὶ οἰκίας ἐγκτησιν, ἐπινομίαν καὶ ἀσφάλει-
 αν πολ[έ]μου καὶ εἰρήνης καὶ τᾶλλα τίμια πάντα, ὅσα καὶ τοῖς ἄλ-
 λοις] προξένοις καὶ εὐεργέταις τᾶς πόλιος ὑπάρχει. Βουλευρχέοντος
 Ἀντιγένης τοῦ Βίωνος [ἐγγυος]ος [Μν]άσω[νο]ς (ἢ Θρ)άσω[νο]ς;

τῆς προξενίας, τῆς ἰσότητος πολιτικῶν δι-
 καιωμάτων, τὸ δικαίωμα γ' ἀποχτήσουν
 γῆ καὶ κατοικία καὶ χώρους βοσκῆς καὶ
 τὴν ἐγγύηση ἀσφάλειάς τους κατὰ τὸν πό-
 λεμο καὶ κατὰ τὴν εἰρήνην καὶ ὅλες τίς

ἄλλες τιμητικὰς διακρίσεις, ὅσες καὶ στοὺς
 ἄλλους προξένους καὶ εὐεργέτες τῆς πόλεως
 δίνονται. Ὅταν πρόεδρος τῆς βουλῆς ἦταν
 ὁ Ἀντιγένης τοῦ Βίωνος ἐγγυητῆς ὁ δεῖ-
 να τοῦ δεῖνα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΩΝ ΑΜΦΙΣΣΕΩΝ

Ἀπὸ τὴν προσεχτικὴ μελέτῃ τῆς ἐπιγραφῆς προκύπτει ἡ ἄρτια δημοκρατικὴ ὀργάνωσις τῆς ἀρχαίας Ἀμφισσας, ποὺ ἀποτελεῖ μιὰ ὑποδειγματικὴ πόλη - κράτος. Διαθέτει βουλευρχεῖο καὶ ἐκκλησίαν τοῦ δήμου.

Παρά τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν Ἀμφισσα λατρεύεται ὁ Ἀσκληπιός, οἱ Ἀμφισσεῖς ἀποφασίζουν καὶ μετακαλοῦν τὸ γιατρὸ Μηνόφαντο, ποὺ ἀνταποκρίνεται στὴν πρόσκληση, ἐγκαθίσταται στὴν Ἀμφισσα καὶ προσφέρει τὸ ἱατρικὸ του ἔργον. Οἱ Ἀμφισσεῖς τὸν περιβάλλουν μὴ ἐμπιστοσύνη καὶ αὐτὸς ἀποδείχνεται ἀπολύτως ἀντάξιός τῆς ἐμπιστοσύνης αὐτῆς, ἀγωνιζόμενος γιὰ τὴ σωτηρίαν τῶν πολιτῶν. Οἱ πολῖτες τῆς Ἀμφισσας δίνουν ἰδιαίτερη σημασίαν στὴν ἀξιοπρεπῆ καὶ σώφρονα ζωὴ τοῦ Μηνόφαντος καὶ τὴ θεωροῦν ἀντάξια πρῶτα τῆς πόλεως τοὺς καὶ ὕστερα τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ ἐπαγγέλματός του.

Ὅταν αὐτός, γιὰ προσωπικοὺς τοῦ λόγους, ζητᾷ νὰ φύγει γιὰ τὴ Σκάρφεια οἱ Ἀμφισσεῖς τὸν τιμᾶνε δίδοντάς του τὰ προνόμια τῆς προξενίας, ἰσοπολιτείας, νομῆς, κατοικίας καὶ ἀσφάλειας, ποὺ μεταδίδάζονται καὶ στοὺς ἀπογόνους του. Αὐτός, εὐγνώμων, τοὺς ἀποχαιρετᾷ δημοσίᾳ, αὐτοὶ τοῦ δίνουν τιμητικὴ συνοδείαν καὶ στέλουν ἀντίγραφο τοῦ ψηφίσματος στὴν πόλιν Σκάρφεια καὶ κοινοποίησιν στὸν Ὀπουντα, τὴ μητρόπολιν τῶν Ὀπουντίων.

Οἱ Ἀμφισσεῖς σὰν Ἑσπῆριοι Λοκροὶ διατηροῦν καλὰς σχέσεις μὲ τοὺς «συγγενεῖς» τοὺς Λοκροὺς Ὀπουντίους. Εἶναι ἡ ἐποχὴ ποὺ ἡ ἀρχαία Ἀμφισσα θρίσκειται στὴ μέγιστη ἀκμὴ τῆς. Διαγράφεται ἕνας ἀνεπανάληπτος προγονικὸς μας πολιτισμός.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἡ Ἀμφισσα δὲν ἀξιώθηκε ἀκόμα νὰ ἀποκτήσῃ μουσεῖον. Οἱ Ἀμφισσεῖς δῆμαρχοι

καὶ κοινοτάρχες τοῦ παρελθόντος ἢ δὲν εἶχαν τὴν ἀπαιτούμενη καλλιέργεια ἢ ἀφισωμένοι στίς κομματικές τοὺς «φιλοδοξίες» δὲν εὗρισκαν καιρὸ νὰ ἀσχοληθοῦν μὲ τέτοιου εἶδους πολυτέλειες. Γιὰ νὰ δοῦμε: ὁ σημερινὸς συνάδελφος θ' ἀποτελέσει τὴ φωτεινὴ ἐξαίρεση; Τὸ κακὸ παρελθὸν μᾶς ἐμάθε νὰ δυσπιστοῦμε.

Ἀπ' τ' ἄλλο μέρος ὁ ἄξιος ἑφορος ἀρχαιοτήτων Δελφῶν Πέτρος Θέμελης, ὅχι μόνον ἐπισήμανε τὴν ἔλλειψιν μουσείου στὴν Ἀμφισσα, ἀλλὰ καὶ καταβάλλει κάθε προσπάθεια γιὰ τὴν ἱδρύσιν του. (Βλ. ἐπιστολὴ τοῦ ἀρ. πρωτ. 1077) 21.4.77 πρὸς τὴν ἐφημερίδα «Γαλαξίδι», φ. 332, Ἀπρίλιος 1977).

Τὸ ὄνειρον τῶν Ἀμφισσέων τοῦ σήμερα εἶναι ἡ ἀποκάλυψις καὶ ἡ διάσωση ἐνὸς χαμένου πολιτισμοῦ.

Κι' ὅταν μιὰ μέρα ἡ χαραγμένη στὴν πέτρα ἐπιγραφή στηθῇ στὸ Μουσεῖον, ἂς εἶναι γιὰ τοὺς νεώτερους ἕνα μῆνυμα, μιὰ πέτρα ποὺ θὰ οἰκοδομήσουμε πάνω τῆς ἐνωμένοι τὸ νέο μας πολιτισμό.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

1. Ἀ. Κεραμόπουλος: «Ἐφημερίς Ἀρχαιολογική», 1908, σ. 161. Ὁ διαπρεπὴς Ἑλληνας ἀρχαιολόγος Ἀντώνιος Κεραμόπουλος ἀνακάλυψε τὸν τιτανόλιθον τὴν ἀνοιξὴ τοῦ 1899, ὅταν θεμελιωνόταν τὸ σπῆϊν τοῦ Γ. Γαλέσσα. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὑπηρετοῦσε στὸ γυμνάσιον τῆς Ἀμφισσας σὰν φιλόλογος καθηγητής. Ἀμέσως ἔσπευσε νὰ κάνει γνωστὴ τὴν ὑπαρξὴ τῆς στοὺς Γάλλους ἀρχαιολόγους τῶν Δελφῶν.

Συγχρόνως μὲ τὸν τιτανόλιθον ἀποκαλύφθηκαν καὶ ἄλλα εὐρήματα, ποὺ ὁ ἴδιος περιγράφει ὡς ἑξῆς (ἑ.ἀ. ὑποσημ. 2): «Κατὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς οἰκίας Γ. Γαλέσσα ἀνεσκάφησαν διάφοροι ἐπάλληλοι τοῖχοι διασταυρούμενοι καὶ ἀνήκοντες εἰς διαφόρους παλαιούς χρόνους. Ἐν τινὶ τῶν ὑψηλοτέρων στρωμάτων ἀπεκαλύφθη ὕδραγωγεῖον, ρωμαϊκὸν βεβαίως, ἀποτελούμενον ἐκ μολυβδίνου σωλῆνος περιβεβλημένου διὰ μίγματος ἀσβέστου καὶ ἄμμου καὶ διαπεπερασμένου εἰς ὀχετὸν ἐκ σωλῆνων πη-

λίνων μείζονος διαμέτρου. Μεταξύ δὲ τῶν ἀναριθμητῶν ὀστράκων ἀγγείων (τοῦ 4ου αἰ. καὶ ἐντεῦθεν) εὐρέθησαν εἰς λύχνος ἀπλοῦς φέρων κατὰ τὴν κοιλίαν ἐξοχήν τινα σχηματισθεῖσαν διὰ συμπίεσεως τῶν δακτύλων τοῦ κεραμέως ἐπὶ τοῦ μαλακοῦ πηλοῦ καὶ διατρηθεῖσαν εἴτα καθέτως. Διὰ τῆς ὀπῆς ταύτης διεπεράτο σχοινίον καὶ οὕτω ἐφέρετο ὁ λύχνος οὗτος μετ' ἄλλων ὑπὸ πλανοδίου τινὸς λυχνοπώλου ἢ ἀνηρτάτο εἰς τὸ ἐργαστήριον αὐτοῦ. Προσέτι εὐρέθησαν ἐνταῦθα ἐννέα ἀγνῦθες ὧν μία δακτυλιόμορφος αἰ δὲ λοιπαὶ ὀκτὼ φακοειδεῖς. Ἐκ τούτων πάλιν μία εἶνε ἐκ λευκάζοντος πηλοῦ ἄτρητος ἀμεταχείριστος καὶ φέρει ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς ἔντυπον μικρὸν ρόδακα, ἕτεραι δὲ δύο φέρουσι κακογράφους ἐγχαράκτους ἐπιγραφὰς ἐπὶ νωποῦ εἰσέτι τοῦ πηλοῦ ἢ μὲν CΩ, ἢ δὲ ΚΛΕΑ».

2. Wilhelm Volgraff: «Bulletin de Correspondance Hellenique», 25, 1901, «Deux inscriptions d' Amphissa», σ. 221—40. Ὁ συγγραφέας ἀναφέρει ἐσφαλμένα (σ. 221) ὅτι ἡ πέτρα βρέθηκε τὸν Αὐγούστο τοῦ 1901.

3. Ἄ. Κεραμόπουλος, Ε.Α., ἔ.ἀ. «Ἀμφισσαϊκῆς ἐπιγραφῆς ἔκδοσις δευτέρα», σ. 159—94. Πρόκειται γιὰ τὴν πληρέστερη μελέτη τῆς ἐπιγραφῆς μὲ λεπτομερειακὲς παρατηρήσεις καὶ σχόλια.

4. A. Wilhelm, Beitrage, σ. 149 καὶ 164—5, cf. SEG, III, 428. — Eduardus Schwyzer: «Dialectorum Graecarum exempla epigraphica potiora» Lipsiae 1923, 368—9 — Lucien Lerat: «Les Locriens de l' Ouest», τ. 1, Paris 1952, σ. IX—X.

5. Πρόκειται γιὰ τοὺς 4 πρώτους στίχους τῆς ἐπιγραφῆς ποὺ δὲ θὰ μᾶς ἀπασχολήσουν.

6. Σκάρφεια: Ἀρχαία πόλη τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν, μὲ λιμάνι στὸν Εὐβοϊκὸ κόλπο, κοντὰ στὶς Θερμοπύλες.

7. Ὀποῦς: Ἡ μητρόπολη τῶν Ὀπουντίων Λοκρῶν, χτισμένη σὲ ὄχυρὴ θέση ποὺ δεσπόζει τῆς Λοκρικῆς πεδιάδας.

8. Ὑρκανία καὶ Ὑρκανίες: Πόλη τῆς Μ. Ἀσίας στὴ Λυδία, ποὺ κατοικήθηκε ἀπὸ ἀποίκους τῆς ὁμώνυμης χώρας τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας. Οἱ Ὑρκάνιοι ἀργότερα ἀναμείχτηκαν μὲ τοὺς Μακεδόνες κ' ἐξελληνίστηκαν. (Γιὰ περισσότερες λεπτομέρειες βλ. Κεραμόπουλου, ἔ.ἀ. σ. 170—2).

9. Κεραμόπουλος, ἔ.ἀ., σ. 167—9. Στὰ χρόνια αὐτὰ ἡ Ἀμφισσα δὲν ἔχασε τὴν αὐτονομία της. Τὸ 190 π.Χ. οἱ Ρωμαῖοι τὴν πολιορκήσαν, χωρὶς ὅμως νὰ πετύχουν τὴν ὑποταγή της.

10. Προτίμησα τὴν ἀναδημοσίευση τῆς ἐπιγραφῆς ἀπ' τὸ κείμενο τοῦ Ἄ. Κεραμόπουλου (Ε.Α., ἔ.ἀ., 163—6), ὅπως ὁ ἴδιος τὴ συμπληρώνει στὰ σημεῖα ποὺ τὰ γράμματα εἶναι ἐφθαρμένα ἢ λείπουν, γιὰ τὴν ἔκρινά πληρέστερη σὲ σύγκριση μὲ τοῦ Volgraff (B. C.H., ἔ.ἀ., σ. 234) καὶ τοῦ Schwyzer (Dial. Graec., ἔ.ἀ. σ. 368—9) παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ κείμενο τοῦ τελευταίου δημοσιεύθηκε μετὰ 15 χρόνια.

11. Εὐχαριστῶ ἰδιαίτερα τὸν φίλο Ε.Σ. ποὺ φωτοτύπησε κ' ἔθεσε στὴ διάθεσή μου ὅλα τὰ σχετικὰ κείμενα.

Φίλοι ἀναγνώστες,

Διατηρεῖστε σὲ καλὴ κατάσταση τὸ τεῦχος τοῦτο. Τὰ ἄλλα ποὺ θὰ ἐπακολουθήσουν θὰ τὸ συμπληρώσουν καὶ ὅλα μαζί θὰ κάνουν ἕναν τόμο χρήσιμο γιὰ κάθε βιβλιοθήκη.

Τὸ περιοδικό μας διατίθεται δωρεάν. Ἐὰν σᾶς ἐνδιαφέρει ζητεῖστε το στὰ Γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας Φωκικῶν Μελετῶν, Πλατεία Κεχαγιᾶ, Ἀμφισσα. Ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἐξαντληθεῖ θὰ σᾶς τὸ στείλλουμε εὐχαρίστως.

Τὸ Μοναστήρι τοῦ Προφήτη Ἡλίας Παρνασσίδας

ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΟΥΤΣΟΚΛΕΝΗ

Β'

ΠΟΔΙΕΣ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ

α.— Κάτω τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ

Ἐδῶ ὁ καλλιτέχνης μὲ τρεῖς παραστάσεις ἔγραψε τὴν ἱστορία τοῦ Ἁγίου Μανδηλίου, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἑξῆς:

Κάποιος Βασιλεὺς, ποὺ λεγόταν Αὐγάρως, ἀπὸ τὴν Ἑδεσσα τῆς Μ. Ἀσίας, ἔπασχε ἀπὸ ἀθεράπευτη ἀρρώστεια. Πίστευε πὺς ἂν ἔδλεπε τὸν Χριστό, ποῦ, ὅπως ἀκουστά εἶχε, θεράπευε κάθε ἀρρώστεια, θὰ γινόταν καλά. Ἐπειδὴ δὲν μπορούσε νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ ἔστειλε ἓνα ζωγράφον νὰ ζωγραφίσῃ τὴ μορφή τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ τοῦ τὴν φέρῃ νὰ τὴ δῇ καὶ νὰ γίνῃ καλά. Ὁ ζωγράφος πῆγε καὶ θρῆκε τὸ Χριστὸ τὴν ὥρα τῆς διδασκαλίας Του καὶ ἀπὸ μακριὰ προσπαθοῦσε νὰ ζωγραφίσῃ τὴν εἰκόνα Του. Ὁ Χριστός, σὰν παντογνώστης, κατὰλαβε τὴν προσπάθεια τοῦ ζωγράφου καὶ ἄλλαξε συνεχῶς μορφή.

Ὅταν εἶδε τὴν μεγάλη ὑπομονὴ τοῦ ζωγράφου, τοῦ ζήτησε τὸ μανδήλιο, τὸ ἔβαλε στὸ πρόσωπό Του καὶ ἀμέσως ἔκει ἀποτυπώθη ἡ μορφή Του. Δύο Ἀγγελοὶ μὲ σεβασμὸ κρατοῦν τὸ Ἅγιο Μανδήλιο.

Ὁ ζωγράφος πῆρε τὸ Μανδήλιο καὶ τὸ πῆγε στὸν Βασιλεῖά του, ὁ ὁποῖος μὲ λαχτάρα, ἀλλὰ καὶ σεβασμὸ γονάτισε γιὰ νὰ παραλάβῃ τὴ Θεία Εἰκόνα.

Ἀξιοπρόσεκτο εἶναι τὸ ὅτι καὶ οἱ τρεῖς μορφές τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἀκριβῶς οἱ ἴδιες, λὲς καὶ ὁ γῆχαν ἀπὸ τὸ ἴδιο καλούπι καὶ ἔχι ἀπὸ χέρι ἀνθρώπου.

β.— Εἰκόνα Ἁγ. Ἰωάννου
Προδρόμου

Οἱ Εὐαγγελισταὶ Μάρκος (Κεφ. 5'. 21

—29) καὶ Ματθαῖος (Κεφ. ΙΔ'. 1—12) ἀφηγοῦνται τὸ περιστατικὸ τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ καὶ τὴν παράδοση τῆς Κεφαλῆς Του στὸ πιάτο, στὴν κόρη τῆς Ἡρωδιάδας (Σαλώμη) σὲ ἓνα συμπόσιο μὲ τὴν εὐκαιρία τῶν γενεθλίων τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀντίπα.

Τὸ γεγονὸς τοῦτο μέσα στοὺς αἰῶνες τράβηξε τὴν προσοχὴ τῶσων καὶ τῶσων καλλιτεχνῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀπεικονίσει τὴ μακάβρια σκηνή. Ἦταν ἀδύνατο νὰ ὑστερήσῃ καὶ ὁ δικὸς μας καλλιτέχνης. Ὁ ἀποκεφαλισμὸς, τὸ κοιμμένο κεφάλι, ὁ ἀνατριχιαστικὸς φόβος ποὺ προκαλεῖ, ἀπέτέλεσε τὸ θέμα τοῦ καλλιτέχνη, ὁ ὁποῖος τὸ ἀπέδωσε μὲ τρόπο ἀξιοθαύμαστο. Ἡ ὅλη παράσταση συμπληρῶνεται μὲ τὴν παρουσία δύο ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν τὸ θέμα καὶ τονίζουν τὴν ἔκσταση καὶ τὸ φόβο. (Ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς εἶναι κατεστραμμένος).

γ.— Εἰκόνα Ἁγ. Χαραλάμπεμου

Ἀκόμη δεξιότερα θρискόμαστε στὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγ. Χαραλάμπους, στὴν ποδιά τῆς ὁποίας ὁ καλλιτέχνης ἀπέδωσε τὸ μαρτύριο τοῦ Ἁγίου.

Τρεῖς δῆμοι ἔχουν κρεμάσει τὸν Ἅγιο Χαραλάμπε καὶ τὸν γδέρνουν ζωντανό. Τότε ἔγινε τὸ θαῦμα. Ἀγγελὸς ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κόβει τὸ χέρι τοῦ δημίου, τὸ ὁποῖο προσκολλᾶται στὸ σῶμα τοῦ Ἁγίου καὶ παραμορφώνει τοὺς δύο ἄλλους. Τὸ κεφάλι αὐτοῦ, ποὺ θρίσκεται δεξιά, φαίνεται νὰ εἶναι γυρισμένο πρὸς τὰ πίσω. Ἐπειτα ἀπ' αὐτὸ ξεκρεμοῦν τὸν Ἅγιο, τοῦ ὁποίου τὸ δέρμα ἐπανήλθε στὴ θέσῃ του. Ὁ Ἅγιος ἀκολουθώντας τὸ παράδειγμα

τοῦ Κυρίου, ἐσυγχώρησε τοὺς δημίους καὶ μετὰ τοὺς ἐθεράπευσε. Ἡ εἰκόνα συμπληρώνεται μὲ τὴν παρουσία δύο Ἀγγέλων μὲ μορφή πού δείχνει, ὅτι συμμερίζονται τὸν πόνο τοῦ Ἀγίου, ὅτι συμπάσχουν. Καταπληκτικὴ εἶναι ἡ εἰκόνα τούτη σὲ σύλληψη καὶ ἐκτέλεση.

δ.— Κ ά τ ω τ ῆ ς ε ἰ κ ό ν α ς τ ῆ ς
Κ ο ι μ ῆ σ ε ω ς τ ῆ ς Θ ε ο τ ό -
κ ο υ καὶ τ ῆ ς Σ υ ν τ ά ξ ε -
ω ς τ ῶ ν Ἀ ρ χ α γ γ έ λ ω ν.

Μετὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀγίου Χαραλάμπους βλέπουμε δεξιότερα τὴν εἰκόνα τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Εἶναι ἡ τελευταία πρὸς τὰ δεξιὰ, καὶ μετὰ τὴ δεξιὰ θύρα τοῦ Ἱεροῦ, εἰκόνα.

Ἐπειδὴ ὁ καλλιτέχνης δὲν γνώριζε ποῖον Ἅγιο θὰ τοποθετήσουν ἐδῶ, στή θέση αὐτῇ, ἐσχάλισε μόνο δύο Ἀγγέλους σὲ στάση εὐλαβείας.

Τὸ ἴδιο ἀκριβῶς ἔκανε καὶ γιὰ τὴν ἀντίστοιχο εἰκόνα - ἀριστερά - τῆς Συνάξεως τῶν Ἀρχαγγέλων.

Ἀρχίζοντας πάλι ἀπὸ τὴν Ὡραία Πύλη, πρὸς τ' ἀριστερά τώρα, ὁρискόμαστε στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας.

ε.— Ε ἰ κ ό ν α τ ῆ ς Π α ν α γ ί α ς

Ἐδῶ εἶναι σκαλισμένες τρεῖς σκηνές. Ἡ κεντρικὴ ἐρμηνεύει τὸ ἐδάφιον 1—8 τοῦ Κεφ. ΙΗ'. τῆς Γενέσεως «...ἔπειτα ἔλαβεν βούτυρον καὶ γάλα καὶ τὸ μοσχάριον, τὸ ὅποιον ἐτοίμασε, καὶ ἔθεσε ἔμπροσθεν αὐτῶν...». Δηλαδή τῆς φιλοξενίας τοῦ Ἀβραάμ.

Ὁ καλλιτέχνης σκόπιμα δάξει ἐδῶ τὴ φιλοξενία, ἡ ὁποία εἶναι ἀγάπη στὸ συνάνθρωπο καὶ βοήθεια, ἐπειδὴ ἡ Παναγία εἶναι πάντοτε ἡ χαρὰ τῶν θλιβομένων, τῶν πενομένων ἢ τροφὴ, τῶν ξένων ἢ παράκληση, ἡ θακτηρία τῶν τυφλῶν, τῶν ὀρφανῶν βοηθός. Ἐδῶ ὁ Ἀβραάμ φιλοξενεῖ τοὺς τρεῖς Ἀγγέλους.

Στὴ δεξιὰ εἰκόνα ὑπάρχει ἡ σκηνὴ τῆς ἔξωσης τῶν πρωτοπλάστων. Ὁ Ἄγγελος μὲ ρομφαία ἐκδιώκει τοὺς γυμνοὺς πρωτοπλάστους.

Στὴν εἰκόνα αὐτὴ ὑπάρχει διαφωνία, γιὰτὶ ὠρισμένοι πιστεύουν ὅτι πρόκειται γιὰ τὴν προστασία τῶν θυγατέρων τοῦ Ἀὐτ. ἀπὸ τὴν καταστροφή τῶν Σοδόμων καὶ Γομόρων καὶ ὄχι γιὰ τὴν ἔξωση. Τοῦτο τὸ στηρίζουν στὸ ὅτι οἱ δύο ἄλλες σκηνές ἔχουν σχέση μὲ τὸν Ἀβραάμ. Ἄν ὅμως προσέξουμε ἰδιαίτερα ἀντιλαμβάνομεθα, ὅτι ὁ πρῶτος εἶναι ἄνδρας, φέρει ἀνδρικό μόριο καὶ δὲν ἔχει στῆθος, ἄρα ἀποκλείεται νὰ εἶναι «θυγατέρες».

Στὴν ἀριστερὴ εἰκόνα ὁ καλλιτέχνης μὲ ἄφθαστη τέχνη μᾶς παρουσιάζει τὴ θυσία τοῦ Ἀβραάμ. (Γεν. Κεφ. ΚΒ'. 1 - 19).

Ὅπως καὶ στὴν ἀρχὴ τοῦ κεφαλαίου εἴπαμε, ἡ ἐκτέλεση ἐδῶ ξεπερνᾷ τὴ σύλληψη. Μένει κανένας ἐκστατικὸς μελετώντας τὴν εἰκόνα τούτη.

στ.— Ε ἰ κ ό ν α Π ρ ο φ ῆ τ ο υ Ἡ -
λ ι ο ὺ

Ὁ Μαστρο - Νικόλας, ὁ ἄφθαστος αὐτὸς καλλιτέχνης ἀνιστορεῖ ἐδῶ, μὲ τρεῖς σκηνές: Πρώτη. Τὴν ἀνάσταση τοῦ γιου τῆς χήρας. Δεύτερη. Τὴν ἀνάληψη τοῦ Προφήτη στοὺς οὐρανοὺς, στὸ μέσον καὶ τρίτῃ τὴ χρῆση τοῦ Ἑλισαιῆ ὡς Προφήτη, ἀριστερά.

Στὴν κεντρικὴ εἰκόνα. (Βλ. Π.Δ. ΒΑ-ΣΙΛΕΩΝ Β'. Κεφ. Β'.) «Καὶ ἐνῶ αὐτοὶ περιεπάτουν ἔτι λαλοῦντες, ἰδοὺ, ἅμαξα πυρὸς καὶ ἵπποι πυρὸς καὶ διεχώρησαν αὐτοὺς ἀμφοτέρους» καὶ ἀνέβη ὁ Ἡλίας μὲ ἀνεμοστρόβιλον εἰς τὸν οὐρανόν. Ὁ δὲ Ἑλισαιῆ ἔδλεπε καὶ ἐδόα, Πάτερ μου... Καὶ σηκώσας τὴν μηλωτὴν τοῦ Ἡλία, ἥτις ἔπεσεν ἐπάνωθεν ἐκείνου, ἐπέστρεφεν καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ Ἰορδάνου...».

Ἀνεπανάληπτη ἀπόδοση τῶν παραπάνω ἐδαφίων τῆς Π.Δ. πάνω στὸ ξύλο τῆς

καρυδιᾶς. Δυστυχῶς, οἱ «πολιτισμένοι» θάν-
δαλοι, κατὰ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1973 ἔσπα-
σαν τὰ δύο ἀπὸ τὰ τέσσαρα πυρφόρα ἄλο-
γα καὶ τὰ πῆραν.

Ἡ σκηνὴ αὕτῃ συμπληρώνεται ἀριστε-
ρὰ μὲ τὴ σκηνὴ τῆς Χρίσσης, σὺν Προφή-
τῃ τοῦ Ἑλισαιᾶ ἀπὸ τὸν Προφήτῃ Ἠλία
κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ.

Μὲ εὐλάβεια καὶ σεβασμὸ γονατισμένος
ὁ Ἑλισαιᾶς δέχεται τὸ χρίσμα ἀπὸ τὸν ὄρ-
θιο, γεμῖτον σοδαρότητα, ἀνάλογον μὲ τὴν
περίστασιν Προφήτην Ἠλίαν.

Ἀπὸ δεξιᾶ ἔχομε τὸ θαῦμα τοῦ Προ-
φήτου Ἠλία, ποῦ ἔκανε στὴν πόλιν Σερε-
πτὰ ποῦ ἀνέστησε τὸ «παιδάριον» τῆς χή-
ρας, στὸ σπῆτι τῆς ὁποίας ἔμεινε κατὰ τὴ
διάρκεια τῆς πείνας.

Πεθαμένος ὁ γυιὸς, ξαπλωμένος στὸ
κρεβάτι. Σπαραγμὸς τῆς μάνας καὶ ἔκ-
φραση ὀδύνης στὸ πρόσωπό της, τὸ ὁποῖο
φαίνεται τὸ μισό, γιατί τὸ ἄλλο σκεπάζε-
ται ἀπ' τὸ μαντήλι, ποῦ παίρνει τὰ δά-
κρυά της. Πεποίθησι καὶ σοδαρότητα δεί-
χνει τὸ πρόσωπο τοῦ Προφήτη.

Δυὸ Ἄγγελοι καὶ δυὸ ἄστοι μαζί μὲ
λουλούδια συμπληρώνουν καὶ τὸ τμήμα
τοῦτο.

ζ.— Εἰκόνα Ἀγίου Νικό- λάου

Μερικοὶ ἄρχοντες τοῦ τόπου, ὅπου ὁ Ἅ-
γιος Νικόλαος ἦταν Ἀρχιεπίσκοπος ἐσυ-
κοφάντισαν τρεῖς ἄνδρες καὶ ὁ ἀντιπρό-
σωπος τοῦ Αὐτοκράτορα Κωνσταντίνου καὶ
διοικητῆς τοῦ τόπου Εὐστάθιος διέταξε ἄ-
δικα τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνδρῶν αὐτῶν. Οἱ
συγγενεῖς τῶν καταδικασθέντων πῆγαν
στὸν Ἅγιο Νικόλαο καὶ τοῦ ζήτησαν τὴν
ἐπέμβασή του. Ὁ Ἅγιος, ἀφοῦ διεπίστω-
σε τὴν ἀδικίαν, ἔτρεξε καὶ τὴ στιγμὴ ποῦ
ἐπρόκειτο ὁ δῆμιος νὰ προβῇ στὸν ἀπο-
κεφαλισμὸ τῶν καταδικασθέντων, τοῦ πῆ-
ρε ἀπ' τὰ χέρια τὴ σπάθη καὶ κανέναν
δὲν ἐτόλμησε νὰ φέρῃ ἀντίρρηση. Μάλιστα

ὁ Εὐστάθιος ἔπесε στὰ πόδια τοῦ Ἀγίου
καὶ ζήτησε συγνώμην.

Τὴ σκηνή, αὕτῃ, τὴν ὁποία ὁ καλλιτέ-
χνης μᾶς παρουσιάζει ἐδῶ κατὰ τρόπο ἑ-
ξοχο, παρακολούθησαν καὶ οἱ τρεῖς Στρα-
τηγοὶ τοῦ Αὐτοκράτορα, ποῦ βρέθηκαν στὴν
περιοχὴ ἐκείνη γιὰ τὴν καταστολὴ μιᾶς
ἀνταρσίας.

Ὅταν οἱ Στρατηγοὶ ἐπέστρεψαν στὴν
Κωνσταντινούπολη, ἐσυκοφαντήθηκαν κα-
τὰ τὸν ἴδιον τρόπο καὶ θὰ ἐξετελοῦντο, ἐάν
δὲν παρουσιάζετο στὸν ὕπνο τοῦ Αὐτοκρά-
τορα καὶ ἐπάρχου Ἀδλαβίου ὁ Ἅγιος, με-
τὰ ἀπὸ ὁλονύκτια θερμὴ παράκλησι τῶν
μελλοθανάτων, νὰ δια φωτίσῃ τὸν Αὐτο-
κράτορα καὶ νὰ σώσῃ τοὺς μελλοθανάτους
δικαίους.

Ὁ καλλιτέχνης μὲ μιὰ εἰκόνα ἀπέδωσε
κατὰ τρόπο θαυμασμο, δυὸ ἐνέργειες τοῦ
Ἀγίου.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι ὁ Ἅγιος Νι-
κόλαος εἶναι ἀπὸ τοὺς Ἁγίους ἐκείνους,
ποῦ ἔχει στὸ ἐνεργητικὸ του χιλιάδες θαύ-
ματα, ἀπέραντης ἀκτινοβολίας κι' ἔτσι ἡ
ἐπιλογὴ γιὰ τὸν καλλιτέχνη ἦταν, κάθε
τί ἄλλο, παρὰ εὐκολη.

EIKONES

Καὶ οἱ ὀκτὼ εἰκόνες (Χριστοῦ, Πανα-
γίας, Ἀγ. Ἰωάννου Προδρόμου, Πρ. Ἠ-
λία, Ἀγ. Χαράλαμπος, Ἀγ. Νικολάου,
Κοιμήσεως Θεοτόκου καὶ Συνάξεως Ἀρ-
χαγγέλων) εἶναι πολὺ καλῆς τέχνης,
χρονολογούμενες ἀπὸ τὸ αὐλὸν (1834),
Ἀγιορίτικες. (Ἐπιστάσι δὲ Πορφυρίου
Μοναχοῦ Ἰδηρίτου). Στὴν εἰκόνα τοῦ
Προφ. Ἠλία εἶναι ζωγραφισμένα θαύμα-
τα τοῦ Προφήτη.

Τὰ πλαίσια τῶν εἰκόνων εἶναι σκαλι-
σμένα καὶ διακοσμημένα μὲ Ἀγγέλους ὀ-
λων τῶν τάξεων. (Ἐξαπτέρυγα — Ἀρχάγ-
γελοι κ.λ.π.).

Πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια τῶν Ἀγίων εἶ-

ναι σκαλισμένο ένα ζευγάρι Ἀγγέλων, πού κρατᾷ ένα στέμμια - μίτρα τιμὴ διὰ τὸν Ἅγιο. (30).

Ἀξιόπρόσεκτο εἶναι ὅτι τὰ στέμμια τῶν Προφ. Ἡλία καὶ Ἀγ. Ἰωάννου Προδρόμου δὲν ἔχουν ἀπὸ πάνω τους τὸν καθερωμένο σταυρὸ καὶ τοῦτο διότι αὐτοὶ ἔζησαν πρὶν τὴ Σταύρωση τοῦ Ἰησοῦ.

Οἱ Ἀγγελοὶ πού κρατοῦν τὰ στέμμια δὲν ἔχουν σὲ ὅλες τίς εἰκόνες τὴν αὐτὴν στάση, ἀλλὰ ἀνάλογη.

Διάφορες εἶναι οἱ παραστάσεις πού θρίσκονται στὰ ἡμικυκλικά, ἀμέσως πρὸ πάνω ἀπ' τοὺς Ἀγγέλους μὲ τὰ στέμμια. Στὸ στέμμια τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας εἶναι τέσσαρες. Ἀγγελοὶ μὲ βούκινα — σάλπιγγες — οἱ δύο κρατοῦν στεφάνια καὶ πλαισιώνονται ἀπὸ ἐξαπτέρυγα. Ὁλόκληρο τὸ σύμπλεγμα ἐρμηνεύει τὴ Δευτέρᾳ Παρουσία, ὅπου οἱ Ἀγγελοὶ τοῦ Θεοῦ θὰ σαλπίσουν γιὰ νὰ ἀναστηθοῦν οἱ νεκροὶ νὰ κριθοῦν καὶ νὰ στεφανωθοῦν οἱ δίκαιοι.

Πάνω ἀπ' τίς εἰκόνες τοῦ Προφ. Ἡλία καὶ Ἀγίου Ἰωάννου ἔνα ὠραιότατο σύμπλεγμα μὲ τέσσαρες Ἀγγέλους καὶ δύο Προφῆτες, μὲ ταινία στὸ χέρι, εἶναι ἄριστα σκαλισμένο.

Στὰ ἡμικυκλικά τοῦ Ἀγ. Χαράλαμπος καὶ Ἀγ. Νικολάου ὑπάρχει σκαλισμένο ἕνα ἄλλο σύμπλεγμα μὲ τρεῖς ἀγγέλους ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ μεσαῖος κάθεται πάνω στὸ κεφάλι τοῦ λιονταριοῦ, ἀπ' τὸ στόμα τοῦ ὁποίου ξαναφυτρώνει ἡ ἄμπελος καὶ κρατᾷ μία ταινία (33).

Πάνω στὶς ἀκραῖες θύρες τοῦ ἱεροῦ εὐρίσκεται ὁ Ἰησοῦς, δωδεκαετής, κρατώντας στὸ ἕνα χέρι Του μία Βίβλο καὶ στ' ἄλλο μία τανάλια, μὲ τὴν ὁποία ἔχει πιᾶσει ἕνα γερὸ καρφί. Ἡ εἰκόνα ἔχει τὴν ἔννοια, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ὅταν ἦταν δωδεκαετής δίδαξε στὸ Ναὸ καὶ ἔφερε σὲ πολὺ δύσκολη θέση τοὺς σοφοὺς Γραμματεῖς.

«Τὸ δὲ παιδίον ἠῤῥξανε, καὶ ἐκραταίουτο Πνεύματι πληρούμενον σοφίας...». «Ἐ-

ξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ τοῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ». Μᾶς λέει ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς. (Β20 — 21 & 40—52).

Πάνω ἀπ' τὴν εἰκόνα αὐτὴ ἕνα ὠραῖο ἐξαπτέρυγο πλαισιώνεται ἀπὸ δύο προφῆτες.

Στὶς ἀκραῖες εἰκόνες εὐρίσκεται μία βίβλος ἀνοιχτή, τὴν ὁποίαν προσπαθοῦν νὰ διαβάσουν δύο Ἀγγελοὶ.

Πρόκειται γιὰ τὴ Βίβλο πού θ' ἀνοιχθῇ κατὰ τὴ Δευτέρᾳ Παρουσία καὶ μὲ τὴν ὁποία θὰ γίνῃ ἡ κρίση.

ΑΜΠΕΛΟΣ

Πάνω ἀπὸ τὰ ἡμικυκλικά, πού πρὸ πάνω περιγράψαμε, ὑπάρχει μιὰ ταινία πλάτους 38—40 ἐκ. καὶ καθ' ὅλο τὸ μῆκος τοῦ τέμπλου. Μέσα στὰ πλαίσια αὐτῆς τῆς ταινίας ὑπάρχουν δύο κληματαριές, πού φυτρώνουν ἀπ' τὸ στόμα ἑνὸς λιονταριοῦ, πού θρίσκεται στὸ κέντρο τοῦ τέμπλου καὶ προχωροῦν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ σ' ὅλο τὸ μῆκος του. Οἱ κληματαριές εἶναι φορτωμένες σταφύλια, τὰ ὁποία τσιμπολογοῦν πουλιά. Ἀρκετοὶ ἐργάτες θρίσκονται μέσα στὴν ἄμπελο.

Τὸ ὅλο σύμπλεγμα εἶναι πραγματικὸ ἀριστοῦργημα. Μὲ τὸ τμήμα τοῦτο ὁ καλλιτέχνης, καθὼς καὶ στὰ ἄλλα σημεῖα ὅπου ὑπάρχει ἄμπελος, ἐρμηνεύει τὴν περικοπὴ ἀπὸ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου (ΙΔ'. 27—31 καὶ ΙΕ'. 1—8) πού μᾶς λέει: «Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινὴ καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργὸς ἐστίν. Πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέροι...» καὶ «Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα».

Πάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴ, ἀπ' τὴν ὁποία φυτρώνει ἡ ἄμπελος, ὑπάρχει ἐλεύθερος χώρος στὸν ὁποῖο θὰ ἔπρεπε νὰ ζωγραφισθῇ ἡ Ἀγία Τριάδα. Ἐπίσης πάνω ἀπὸ

κάθε εικόνα, μέσα στην άμπελο, υπάρχουν δώδεκα ήμισφαίρια ελεύθερα στα όποια θα έπρεπε να έχουν ζωγραφισθή οι Δώδεκα Απόστολοι. Έτσι θα ερμηνεύετο πλήρως τό... «Καθώς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἄφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μένει ἐν τῇ ἀμπέλῳ οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴν ἐν ἑμοὶ μένητε».

ΤΜΗΜΑ ΔΩΔΕΚΑΟΡΤΟΥ

Πάνω ἀπ' τὴν ἄμπελο εὐρίσκεται τὸ Δωδεκάορτο. Οἱ εἰκόνες αὐτοῦ χωρίζονται μὲ κιονίσκους, στίς θάσεις τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἀπὸ μία κεφαλὴ τῆς Ἀποκαλύψεως.

Οἱ εἰκόνες ὅλες τοῦ Δωδεκάορτου εἶναι θαυμάσιες τέχνης.

Ο ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΣ

Στὸ κέντρο τοῦ τέμπλου καὶ στὴν κορυφὴ αὐτοῦ δεσπόζει ὁ Ἐσταυρωμένος, ὁ ὁποῖος πλαισιώνεται ἀπὸ δύο Ἀγγέλους, οἱ ὁποῖοι βαστάζουν δισκοπότηρα καὶ ἀπὸ τίς εἰκόνες τῆς Μητέρας καὶ τοῦ ἀγαπημένου Μαθητοῦ, Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννη.

Ὁ Σταυρὸς στηρίζεται σ' ἓνα θυρεὸ ἀγχοειδοῦς σχήματος, ὁ ὁποῖος βαστάζεται ἀπὸ δύο μεγάλοπρεπα λιοντάρια ὄρθια. Τὰ λιοντάρια συμβολίζουν τὴν κραταιότητα τῆς πίστεως, πατοῦν δὲ πάνω σὲ δυὸ ἀλυσσοδεμένα πτερωτὰ θηρία — ἔρπετὰ — πού συμβολίζουν τίς δυνάμεις τοῦ κακοῦ, τὸ δαίμονα, πού νικήθηκε ἀπ' τὸ Σταυρό.

Στὸ Θυρεὸ θὰ ἔπρεπε νὰ ἔχη ζωγραφισθῇ ὁ ἀκοίμητος ὀφθαλμός... «ὅς τὰ πάνθ' ὀρεῖ».

Στὸ ψηλότερο σημεῖο τοῦ τέμπλου καὶ πάνω ἀπὸ κάθε εἰκόνα ἀκριβῶς εὐρίσκεται ἀπὸ μία περιστέρα, ἀπ' τὸ ράμφος τῆς ὁποίας κρέμεται τὸ κανδήλι κάθε Ἀγίου.

Λίγα λουλούδια, ἀναγεννώμενοι φοῖνι-

κες καὶ πολλὰ ἄλλα διακοσμητικὰ συμπληρώνουν τὴν κορυφὴ τοῦ τέμπλου.

Ὅπως καὶ στὴν ἀρχὴ εἶπαμε, δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ πλήρης περιγραφὴ καὶ ἀνάλυση αὐτοῦ τοῦ ἔργου. Ἐξ ἄλλου ὁ σκοπὸς μας ἦταν νὰ δώσωμε στὸν ἐπισκέπτη τὴ δυνατότητα νὰ μπῇ στὸ πνεῦμα τοῦ καλλιτέχνη γιὰ νὰ μπορέσῃ ὁ νοῦς του νὰ γευθῇ ὅτι τὰ μάτια βλέπουν.

Ἡ ἀρχικὴ μας ἰδέα παραμένει. Ἐ-
ν α ς μ ι κ ρ ὅ ς Ὁ ὁ γ ὅ ς.

ΚΕΙΜΗΛΙΑ

Παρ' ὅλες τίς καταστροφές πού ἔπαθε τὸ Μοναστήρι καὶ ἰδιαίτερα τὸ κάψιμό του ἀπὸ τὰ στρατεύματα τῆς Ἰταλικῆς κατοχῆς, τὸ 1943, καὶ τὴ λεηλασία πού ἀκολούθησε φυλάχτηκαν καὶ σώθηκαν μὲ ὑπεράνθρωπες προσπάθειες ὠρισμένα ἐκκλησιαστικὰ καὶ ἐθνικὰ κειμήλια.

Μετὰ τὴ συγχώνευση τῶν δύο Μοναστηρίων Προφ. Ἠλία καὶ Τιμίου Προδρόμου Δεσφίνης, μεταφέρθηκαν ἐδῶ, γιὰ λόγους ἀσφαλείας, καὶ τὰ κειμήλια τῆς Ι.Μ. Τιμίου Προδρόμου.

Τὰ κειμήλια αὐτὰ εὐρίσκονται μέσα στὸ Ναὸ σὲ προθήκες, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ χειρόγραφα πού φυλάσσονται στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Μοναστηριοῦ.

Γιὰ νὰ διευκολυνθῇ ὁ ἐπισκέπτης παραθέτω τοὺς πῖθ κάτω ἐνημερωτικούς πίνακες.

Ὁ αἰξώντας ἀριθμὸς τῶν καταλόγων, πού παραθέτουμε, εἶναι γραμμένους πάνω στὰ κειμήλια γιὰ νὰ διευκολύνεται ἔτσι ἡ ἀναγνώρησή του.

ΠΡΟΘΗΚΗ ΠΡΟΦΗΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Αὐτὴ εὐρίσκεται μπροστὰ στὴ δεξιὰ θύρα τοῦ Ἱεροῦ καὶ φυλάγει μέσα τὰ ἑξῆς:

1) Ένα σταυρό Ἀγιασμοῦ ξυλόγλυπτον τοῦ 1740.

2) Τρεῖς σταυροὺς Ἀγιασμοῦ ξυλόγλυπτους, λεπτῆς τέχνης, μὲ ἀργυρὰ ἐπένδυση, χωρὶς χρονολογία.

3) Δύο λειψανοθήκες, ποὺ περικλείουν τεμάχια Ἀγίων λειψάνων τοῦ 1802 καὶ 1809 καὶ δύο τοῦ 1814.

4) Μία λειψανοθήκη παλαιὰ κενή, χωρὶς χρονολογία.

5) Λειψανοθήκη ποὺ περιέχει τὴν Κάρα τῆς Ἀγίας Παρασκευῆς, τοῦ 1799.

6) Μία λειψανοθήκη παλαιὰ, μικρὴ ποὺ περικλείει λείψανα τῶν Ἀγίων Χαραλάμπους, Τρύφωνος, Ἰωάν. τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Μάμαντος, χωρὶς χρονολογία.

7) Μία παλαιὰ λειψανοθήκη μὲ ἱερὰ λείψανα τοῦ Ἀγ. Παντελεήμονος, χωρὶς χρονολογία.

8) Δύο Εὐαγγέλια μὲ ἐπίχρυση ἐπένδυση τοῦ 1803 καὶ 1754.

9) Ένα Ἅγιο Ποτήριο τοῦ 1702.

10) Ένα Ἅγιο Ποτήριο, ἐπίχρυσον ποὺ φέρει ἐπιγραφή: «ΤΑΠΕΙΝΟΣ ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΦΙΛΟΘΕΟΣ ΣΟΛΩΝ» τοῦ Ἐπισκόπου Σαλώνων Φιλοθέου, ὁ ὁποῖος ἐποίμανε τὴν ἐπισκοπὴ Σαλώνων κατὰ τὴν περίοδο 1650—1684, χωρὶς καμμία χρονολογία.

ΠΡΟΘΗΚΗ ΤΙΜΙΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Εὐρίσκεται μπροστὰ στὴν ἀριστερὴ θύρα τοῦ Ἱεροῦ καὶ φυλλάσσει:

1) Τέσσαρες (4) ὠρείδεῖς λειψανοθήκες ποὺ περικλείουν λείψανα διαφόρων Ἀ-

γίων, μὲ χρονολογία 1800.

2) Μία λειψανοθήκη παλαιὰ, χωρὶς χρονολογία.

3) Μία εἰκόνα τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου ἀπὸ μαῦρο φίλτισι, χωρὶς χρονολογία.

4) Δύο Σταυροὺς Ἀγιασμοῦ τοῦ 1821.

5) Δύο Σταυροὺς Ἀγιασμοῦ, μὲ δυσδιάκριτη χρονολογία.

6) Ένα Σταυρὸ Ἀγιασμοῦ τοῦ 1795.

7) Ένα πολὺ παλαιὸ Σταυρὸ Ἐξαπτερύγων, ξυλόγλυπτον, ἐντὸς ἀργυρᾶς θήκης, μὲ λεπτὴ τέχνη. (Ὁ Σταυρὸς τοῦτος εὐρίσκεται εἰς τὸ Ἱερό).

Πάρα πολλοὶ προσκυνοῦνται στέκονται γιὰ πολὺ μπροστὰ στὰ Ἅγια αὐτὰ λείψανα καὶ μὲ εὐλάβεια ἱκετεύουν τὴν χάριν Τῶν.

Οἱ παλαιοὶ θυμοῦνται καὶ διηγοῦνται πῶς οἱ γέροντες καλόγεροι ἀνιστοροῦσαν διάφορα ἱάματα, ποὺ κατὰ καιροὺς ἔλαβαν οἱ ταπεινοὶ ἱκέτες.

Μέσα στίς προθήκες, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὰ ποὺ ἀναφέρθησαν, ὑπάρχουν καὶ διάφορα δῶρα—ἀναθήματα, ποὺ προσέφεραν διάφοροι εὐλαβεῖς χριστιανοί, σὰν ἀντάλλαγμα γιὰ κάτι — ποῖος ξέρει τί — ποὺ ζήτησαν καὶ ἔλαβαν ἀπὸ τὸν Προφήτη Ἠλία.

Πρὶν ἀπὸ τὸ τελευταῖον κάψιμο, τοῦ 1943, ποὺ τὸ σημερινὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ἀγ. Τρύφωνα ἦταν λειψανοθήκη καὶ σκευοφυλάκιο, ὑπῆρχαν ἐδῶ καὶ πολλὰ παλαιὰ καὶ μεγάλης ἀξίας ἱερὰ ἄμφια, δῶρα διαφόρων Μητροπολιτῶν καὶ μοναχῶν τοῦ Μοναστηριοῦ, ποὺ λεηλατήθηκαν καὶ χάθηκαν.

ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΣΑΛΩΝΩΝ ΗΣΑΪΑΣ

Ο ΠΑΡΑΜΕΡΙΣΜΕΝΟΣ ΕΘΝΕΓΕΡΤΗΣ

ΔΗΜ. Ι. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Μιά ολοκληρωμένη προσωπικότητα του 21 καταχωνιάστηκε αδικαιολόγητα σὲ θάρος τῆς Ἱστορίας μας. Γιὰ τὴν ἀνακομιδὴ τῆς μνήμης του ὁ σημερινὸς λόγος. Ἀπὸ αἰσθημα εὐθύνῃς. Καὶ πρὸ παντὸς σ' ἀνθρώπους ποὺ ἀντικρύζουν μὲ ξάστερο μάτι τὴ ροὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς Ἱστορίας. Ἔτσι ἐπιτελοῦμε ὅλοι μαζί Ἐθνικὸ χρέος κι' ἐκδηλώνουμε ταυτόχρονα τὴν εὐγνωμοσύνη μας στοὺς ἀληθινὰ Μεγάλους μας, ποὺ εἶναι ζωοποιὸ τὸ παράδειγμα τῆς αὐτοθυσίαις τους.

Ὁ Παραμερισμένος Ἐθνεγέρτης Ἐπίσκοπος Σαλῶνων Ἡσαΐας στὸ προσκήνιο τοῦ ἐνδιαφέροντός μας. Καὶ μ' ὅλο τὸ σεβασμὸ μας καὶ μὲ ἀπέραντη τὴν ἀγάπη μας. Ὅπως σ' ὅλους Ἐκείνους ποὺ στάθηκαν Ὁδηγητικοί... Ἀπλᾶ κι' ἀπέριττα ἔδωσε ὁ Ἡσαΐας στὴν ἀρχὴ τὸ Χριστιανικὸ του Πιστεύω. Κι' ὕστερα τὸ Ἐθνικὸ του «Παρόν». Στὴν ἀνεπιτήδευτη φυσικότητά του ὅμως στηρίζεται κι' ἡ Μεγάλωσύνῃ του.

Παιδὶ φτωχοῦ λευτὴ ἦταν, μὰ μὲ πληθωρικὴ ἐσωτερικότητα τὸ θεβαιώνει ἡ αἰτίσια περπατησιά του. Ὁ διανοητικὸς του δυναμισμὸς τοῦ πλαταίνει τὸν ὀρίζοντα καὶ τὸν δραστηριοποιεῖ σ' ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἀνθρώπινης προσφορᾶς. Εἶναι ἐπιστημονικὰ θεμελιωμένο, πὼς ὅσο πιὸ πολὺ ἐργάζεται ὁ ἄνθρωπος καὶ μεθοδικά, τόσο πιὸ πολὺ ὀξύνει τὸ Νοῦ του καὶ βλέπει σωστὰ τὴ ζωὴ ἢ τὸ αὖριο.

Κορυφαία ὥρα τοῦ Ἡσαΐα ἡ Ἐθνικὴ Ἐπαλξή, τὸ ολοκαύτωμά του στὴ Χαλκωμάτα μαζί μὲ τὸν ἀγέραστο Διάκονο. Λόγος

καὶ Πράξη, κήρυγμα καὶ δράση ἰσορροποῦν καὶ σφιχτοδέδονται.

Γεννήθηκε στὴ Δεσφίνα Παρνασσίδας στὰ 1778 ἢ 1779. Πατέρας του ὁ λεβεντόπαπας Παπαστάθης, ἡ Μάνα του λέγονταν Ἀρχόντω. Ἦταν τὸ στερνοπαίδι τῆς φαμίλιας μὲ τὸ ὄνομα Ἡλίας, Οἰκονομικὴ ἀναμμία ἔδερνε τὸ Πατρογονικὸ του.

Φυσικὰ ὅλοι μας ξέρουμε πὼς ἡ Ἑλλάδα μας κείνους τοὺς χρόνους ἦταν ἀποκαΐδια καὶ ρημαγμένος τόπος. Στὶς φλέδες τῆς ματωμένης μας Γῆς περπατοῦσε ἡ ψυχὴ βογγώντας καὶ κρυφοκλαίγοντας. Ἀνελέητος κι' ἀδίστακτος ὁ τύραννος. Κι' ἀσήμετος ὁ πόνος τοῦ ραγιά σκελετωμένα σώματα ποὺ ἔσπερναν τὰ δῆματά τους κυλώντας τὴ χαμοζωή πνίγηκε ἡ Ἀλήθεια καὶ τὸ Δίκαιο ὠργίαζε ἡ βία τὰ Σουλτανικὰ φερμάνια ἔστηναν ἀσταμάτητα τοὺς Γολγοθάδες στὸν Ἑλληνισμό.

Ἔνας ὁ σκοπὸς τους: Νὰ στεγνώσουν τὴν ψυχὴ τοῦ Ἑλλήνα, νὰ φιμώσουν τὸ στόμα. Νὰ διπλομανταλώσουν τὴ σκέψη καὶ νὰ σκορπίσουν τὸ σκοτάδι. Ὁ Τοῦρκος κατακτητὴς ἔτρεμε τὸ φῶς καὶ φοβότανε τὴν ἐνότητα τοῦ λαοῦ καὶ τὴν σύμπνοιά του.

Ὡστόσο ἡ ψυχὴ ἔμεινε ἄπαρτο κάστρο. Κι' ἡ μιὰ γενιά διαδέχονταν τὴν ἄλλη μὲ τὸ Μεγάλον Ὅχι ριζωμένο θαθεῖα στὴν Καρδιά καὶ τὸ Νοῦ.

Οἱ πνευματικοὶ μας ἄνθρωποι ἔγιναν οἱ Διδαχοὶ τῆς Εὐρώπης, κρατώντας τὰ δεφτέρια τὰ Περγαμηνά, ὅπως τόσο ἐκφραστικὰ μιλάει ὁ Παλαμᾶς μας γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ Ἱστορικοῦ τούτου σκηνικοῦ. Ἡ-

ταν οί Πρωτομάστοροι για την 'Αναγέννηση.

Οί άλλοι οί άπλοι κι' άπαίδευτοι συναπαντιούνται σμίγοντας τούς διαλογισμούς τους βουβοί κι' άμίλητοι. Μά ήταν τόσο εύγλωττη ή Σιωπή τους. Αύτοι όμως οί 'Απλοι είναι Κείνοι, πού με την άσταμάτητη αγωνιστικότητά τους και την άσυμβίβαστη έσπασαν τά δεσμά. Είναι τής 'Ακέρειας 'Ομορφάδας οί Πιστοί, οί 'Αθάνατοι κι' 'Ωραίοι...

Μέσα σέ άφόρητες οικονομικές συνθήκες κυλούσε ειδικώτερα ή ζωή τών Δεσφινιωτών, γιατί τó κεφαλοχώρι αυτό είναι ατέλειωτος «Πέτρινος» κάμπος

Οί φοροεισπραχτορικοί νόμοι πού επέβαλε τó τούρκικο τιμαριωτικό σύστημα όλοκληρώναν τó αιμάτινο ντεκόρ. 'Έτσι ό Πατέρας τού 'Ησαΐα δυσκολεύονταν πολύ για νά θρέψη τά παιδιά του. 'Η άναγκαιότητα τής ζωής λοιπόν τόν έσπρωξε νά στείλη τó γυιό του Θεοδόση καλογεροπαίδι στόν "Όσιο Λουκά. Τόν 'Ησαΐα τόν έστειλε στό Σάλωνα, γιατί τόν προώριζε για τó ιερατικό αξίωμα κι' ήξερε πόσο χρειαζόμενα ήταν τά γράμματα. Δάσκαλός του ήταν ό καλόγερος Λύτηκας Γεράσιμος. Μά σύντομα τόν αποχαιρέτισε γιατί προτίμησε νά μαθαίνει τά γράμματα άσκώντας έμπειρικά και τó ιερατικό Λειτουργήμα.

Μιά ώρα πιδ έξω άπ' τή Δεσφίνα ήταν τó Μοναστήρι τού «Τιμίου Προδρόμου». 'Έκει πρωτοθήτευσε τήν 'Ορθοδοξία. "Όταν αποδείχτηκε άξιος στή δοκιμασία, πήρε τó όνομα 'Ησαΐας και μ' αυτό πάτησε στό κατώφλι τής άθανασίας.

Μά και στό Μοναστήρι αυτό δέν ίκανοποιήθηκε. Κάτι άλλο άποζητούσε ό έσωτερικός του κόσμος. Νά καταρτισθ ή και ν' άρτιωθ ή έτσι πού νά γίνη πιδ ωφέλιμος στό περίγυρό του, γι' αυτό τράβηξε για τó βασιλομονάστηρο τού 'Όσίου Λουκά. 'Ε-

κει υπήρχε και μιá πλούσια βιβλιοθήκη, άστειρευτή δρυσομένα τού Πνεύματος, πού βάθυνε τή διψα του.

"Όπως κάθε νέος όφείλει νά θλέπη μακρυά και ψηλά, έτσι κι' ό 'Ησαΐας δέν ήταν για τó στείρο άσκητισμό, αλλά για ύψηλές ένατενίσεις, χωρίς νά ναι άνειροπαρμένος. "Άλλωστε τά ύψηλά όράματα έπιμαρτυρούν τή λαχτάρα και τήν ώριμότητα μαζί και ανθρώπου για τήν αξία τής ζωής. 'Έτσι ό "Αι - Γιάννης τής Δεσφίνας τούμινε μιá ανάμνηση γλυκειά, γιατί ήταν τó πρελούντιο τής μοναστικής του ζωής. Τώρα ό καιρός κυλούσε δημιουργικά για τόν 'Ησαΐα. Μέσα εκεί πλάτυνε τή μόρφωσή του και συνέδρ, τι συμβαίνει μ' όλους τούς πνευματικούς ανθρώπους. "Όσο πιδ πολλά μαθαίνεις, τόσο πιδ πολλά κενά βρίσκεις στόν έαυτό Σου κι' αγωνίζεσαι για τόν έξοπλισμό σου περισσότερο.

Στό μεταξύ πέθανε ό πατέρας του' κι' όμως ό πολός αυτός Παπαστάθης και πεθαίνοντας βοηθάει αποφασιστικά στήν προκοπή τού 'Ησαΐα. Και εξηγούμαι. 'Αρκετά χρόνια πριν άπ' τήν 'Επανάσταση ό Παπαστάθης γύριζε άπ' τó νερόμυλο τών Δελφών στή Δεσφίνα καθάλα σ' ένα γαϊδουράκι, ένώ στό άλλο είχε τó άλεσιμά του. Στό δρόμο αντίμωσε ένα Τσαούση τού τούρκικου στρατού πού επέστρεφε άπ' τή Λειβαδιά για τά Σάλωνα· ξέκοψε ό άγνωστος αυτός στρατοκόπος άπ' τó 'Αραχωβίτικο, πού τó δέρνει πολύ ή χιονιά και κατηφόρισε πρós τó χαμηλώμα τών Δελφών, τó θαθούλωμα· εκεί τόν συναπάντησε ό παπās παγωμένον κι' ανήμπορον νά περπατήσει· ό Παπαστάθης μόλις τόν αντίληφθηκε κατέδρ, ηκε άπ' τó γαϊδουράκι του, τού έδωσε λίγο κρασί νά τονωθ ή, τόν ξεπάγωσε κάπως κι' ύστερα τόν άνέδασε στό ζώο. Σάν έφτασαν στή Δεσφίνα συμπλήρωσε τó κομπογιαννίτικο γιατροσόφι ό

παπᾶς, χρησιμοποιώντας σὰν θεραπευτικό μέσο τὴν κοπριά τῶν ζώων. Αὐτὴ ἡ πρωτόγονη θεραπευτικὴ ἀγωγή μαζί μὲ τὸ ζεστό κρασί καὶ μὲ τοὺς τριφτάδες γλύτωσαν τὸν ξένο ἀπ' τὸ θάνατο. Ἐπὶ 3 μέρες τὸ φιλόξενο σπίτι παιδεύτηκε γιὰ νὰ σώσῃ μιὰ ζωὴ. Ἡ ἡθικὴ συμπαράσταση, ἀλήθεια, σὲ ἀδύναμους εἶναι θεία μετάγχιση ἢ ἀναντικατάστατο νᾶμα. Ἐκαμε ἀκέρια τὸ χρέος τοῦ ὁ Παπαστάθης καὶ σὰν Χριστιανὸς καὶ σὰν ἄνθρωπος - Ἑλληνας. Ἔτσι ἐνοιωσε δική του τὴν ἀνάσα ὁ παγωμένος κι' ἔφυγε κρατώντας στὸ νοῦ του τὴν τόσο φροντισμένη φιλοξενία τοῦ παπᾶ. Καὶ χάρηκε ἀκόμα πιὸ πολὺ πού δὲν καταδέχτηκε ἀντάλλαγμα γιὰ ὅ,τι τοῦ προσέφερε ὁ Σωτήρας του· τὸ μόνο πού ἔμαθε ὁ παπᾶς ἦταν πὼς ὁ Ἀρβανίτης αὐτὸς ὀνομάζονταν Ἀλῆς, ὁ κατοπινὰ διαδόχτος Ἀληπασᾶς πού γιαιτρεμένος πιά τὸν χίλιοευχαρίστησε λέγοντας «βουνὸ μὲ τὸ βουνὸ δὲ σμίγει, ἄνθρωπος μὲ ἄνθρωπο ἀνταμώνει», «τάχ τάχ καθουσιμας, ἰνσάν ἰνσανὰ καθουσούρ» τουρκιστί.

Ἕστερα ἀπὸ πολλὰ χρόνια μιὰ Ἐπιτροπὴ Δεσφινιωτῶν πῆγε τὸ χαράτσι στὰ Γιάννενα καὶ σὰν ἄκουσε ὁ Ἀλῆς — ἦταν τώρα πιά πασᾶς — τὴν ἀντιπροσωπεία τῆς Δεσφίνας τοὺς εἶπε «τὸ χαράτσι νὰ τὸ ἐπιστρέψετε στὴν Κοινότητά «Σας». Ἕστερα ρώτησε γιὰ τὸν Παπαστάθη κι' ὅταν ἔμαθε γιὰ τὸ θάνατό του θαθύτατα συγκινημένος εἶπε δακρυσμένος στοὺς ἀντιπροσώπους νὰ διαμηνύσουν στὴν οἰκογένεια τοῦ Παπᾶ νὰ τοῦ στείλουν τὸ πιὸ ἔξυπνο παιδί γιὰ νὰ τὸ σπουδάσῃ. Ἔτσι ἀνοίξε ὁ δρόμος τοῦ Ἡσαΐα γιὰ ἓνα εὐρύτερο πνευματικὸ περιβάλλον. Στὸν Ὅσιο Λουκᾶ ἡ Ἀρετὴ καὶ τὸ ἦθος ποῦναι πολὺτιμο ἀπόχρημα τ' ἀνθρώπου σταθεροποιεῖται, τὸν κοσμεῖ καὶ τὸν προβάλλει. Εἶχε πιά γίνει ἀρκετὴ Χριστιανικὴ διεργασία. Μὰ καὶ τὸ πατριωτικὸ φρόνημα τὸ λίπαγε μὲ Ἱστοριοῦλες ποῦδγαίναν ἀπ' τὸ στό-

μα τῶν ἡλικιωμένων καλογέρων. Πολλὰ ἀναδεύονταν στὸ μυαλό του σὰν ἄκουγε καὶ τὰ τραγούδια τῆς κλεφτουριάς μὲ τοὺς Κατσωντωναίους καὶ Ἀνδρουτσαίους. Τὸ πρῶτο Ἐθνικὸ ξύπνημα εἶχε κιόλας γίνεῖ στὴ συνείδησή του. Ὁ Ἡσαΐας διέθετε κεραία ἱκανὴ γιὰ νὰ πιάνῃ τὰ μηνύματα τοῦ καιροῦ του. Ὅλα τούτα ἀποτέλεσαν τὸ θεμελιακὸ Ἐθνικὸ ὑπόστρωμα πού τὸν ἔφεραν στὸ χαράκωμα τοῦ χρέους.

Τὰ δυναμογόνα φρονήματα ἔχουν αἰτίσια φτερουγίσματα. Κι' ὅποιος ἄνθρωπος ὑποστηρίζει μιὰ δίκαια ὑπόθεση μαρτυρεῖ σφριγηλὸ μυαλὸ καὶ πλατεῖα καρδιά. Μὲ τέτοιον ὅπλισμὸ ξεκίνησε ὁ Ἡσαΐας γιὰ τὰ Γιάννενα. Ἐκεῖ ὑπῆρχε πνευματικὴ δραστηριότητα· ἡ Ἡπειρωτικὴ Πρωτεύουσα ἔδινε μιὰν ἀξιόλογη πνευματικὴ παρουσία. Αὐτοῦ σκορπάει τὸ φῶς τοῦ ὁ Πολὺς Ψαλλίδας. Κάποια προνομιακὴ μεταχείριση ἐπιτρέπει στὸ φωτεινὸ δάσκαλο νὰ λήῃ μερικὲς ἀλήθειες.

Τὴν ὥρα τούτη τῶν ἀναζητήσεων, στὸ σταυροδρόμι τῶν νέων τοῦ προσανατολισμῶν, ὁ Ἡσαΐας μαθαίνει τὸ φερμάνι τοῦ Ἀληπασᾶ. Τώρα μπαίνει σὲ καινούργια κανάλια ἡ ζωτικότητα κι' ἡ δραστηριότητά του· τώρα οἱ πνευματικὲς του ἀνησυχίες παίρνουν οὐσιαστικὴ μορφή. Στὴ Σχολὴ στὰ Γιάννενα ἔδειξε ἐξαιρετικὸ ζῆλο κι' ἐπίδοση στὰ γράμματα. Συγκίνησε θαθύτατα τὸ Διδακτικὸ προσωπικὸ ἢ ἀντιληπτικὴ ἱκανότητα, τὸ ἦθος τοῦ καὶ ἡ φιλοπονία του· ὅλοι τὸν χαιρόντουσαν δίχως ὁ ἴδιος νὰ χάνῃ τὴν πνευματικὴ του ἰσορροπία. Πάντα προσεκτικὸς στίς ἐκδηλώσεις του καὶ μὲ λεπτότητα. Ὅσο πιὸ πολὺ φυσικὰ καλλιεργεῖται ὁ ἄνθρωπος τόσο πιὸ πολὺ μετριόφρονas εἶναι καὶ δείχνεται. Κι' ὅσο πιὸ πολλὰ ξέρεῖ, τόσο πιὸ πολλὴ ἐπιείκεια δείχνει γιὰ τοὺς ἄλλους.

Κάτω ἀπ' τίς καινούργιες αὐτὲς προϋποθέσεις ἀνοίγει ὁ δρόμος γιὰ τὴν Κων-πολη. Ὁ Ἡσαΐας θεμελιώνει τὴ σταδιο-

δρομία του μόνος του. Σάν ἔφτασε στήν Πόλη λάμπει καί πάλι τὸ μέταλλό του ἔτσι γίνεται τρόφιμος τοῦ Πατριάρχείου. Τὸν προσέχουν οἱ Φαναριῶτες καί τὸν συνδέουν μὲ τὸν Πατριάρχη. Ἡ γενική του συγκρότηση εἶναι τὸ καλύτερο διαβατήριο γιὰ τὸ πέρασμά του στὶς Πατριαρχικὲς Πύλες.

Τὸ συναπάντημα τοῦτο εἶναι σταθμὸς κι' ἀφετηρία μαζί γιὰ τὸν αὐριανὸ Ἀρχιερέα. Καταγράφτηκε στὰ κατὰστιχα ἡ ἀξιοσύνη του' καί θαρθῇ ἡ ὥρα γιὰ ν' ἀξιοποιηθῇ. Καί δὲν ἀντάμωσαν μονάχα οἱ σκέψεις του, ἀλλ' ἔσμιξαν καί δονήθηκαν κι' οἱ καρδιές τους σιωπηλά. Ὁ καιρὸς κύλησε γόνιμα, ἀλλὰ καί σύντομα σήμανε ἡ ὥρα τοῦ γυρισμοῦ στὰ Πάτρια. Συμπλήρωσε τὸ πνευματικὸ του ὅπλοστάσιο κι' ἀναβαφτισμένος παίρνει τὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς. Ἀφῆσε ὅμως κάτι στήν Πόλη: Τὸ κάλλος τῆς ψυχῆς του καί τῇ σφριγηλότητῃ τοῦ Νοῦ του. Φορτωμένος μὲ τίς ἀναμνήσεις του ἀπ' τὴ Βασιλίδα τῶν Πόλεων, ὥριμος σὲ ἐμπειρίες, φτάνει στήν ἰδιαίτερη Πατρίδα του μὲ περηφάνεια.

Τὸ ξεκίνημά του τόσο φτωχὸ κι' ὁ γυρισμὸς του ἀνθηρὸς καί καρποφόρος τώρα. Ἡ εὐγλωττία του δυναμωμένη ἀπ' τίς ἀποθηκευμένες γνώσεις τὸς μελέτης τὸν κάνει πειστικώτατο. Ἐπιβάλλεται ἀπόλυτα μὲ τὸν πλοῦτο τῆς ψυχῆς καί τὴν εὐφορία τοῦ Νοῦ. Ἡ ἀκτινοβολία του ξεπερνάει τὰ στενὰ ὅρια ἀπλώνεται σὲ εὐρύτερους χώρους. Αὐτὴ τὴν περίοδο ἔγραψε ὁ Ἡσαΐας κι' ἕνα χρονικὸ τῆς «Ρούμελης», ὅπως μᾶς πληροφορεῖ ὁ Γούδας, ἀλλὰ δυστυχῶς χάθηκε μέσα στὴ δίνη τῶν γεγονότων. Θάταν ἀσφαλῶς πολὺ διαφωτιστικὸ ντοκουμέντο τούτῃ ἡ πνευματικὴ του προσφορά. Πάντως ὁ Ἡσαΐας ἦταν, ὅλα μαρτυροῦν τὰ κατοπινά, ἡθικὸς αἱμοδότης, γιατί ἐρίμηνε τὰ βιώματα καί τοὺς ὁραματισμοὺς τοῦ λαοῦ γνήσια κι' ἀνόθευτα.

Καί δὲν δέθηκε, μονάχα μὲ τὸ λαὸ ἀλλὰ κι' ὁ λαὸς μαζί του. Τρανή ἀπόδειξη πῶς ὅλη ἡ περιοχὴ ἀποζήτησε νὰ χειροτονηθῇ Ἐπίσκοπος Σαλῶνων, ὅταν χήρεψε ἡ θέσις μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ἰωαννίμ. Τὸ Καλὸ καί τὸ Σπουδαῖο διαφημίζεται μόνον του κι' ὄχι ἀπὸ τεχνητοὺς πρεσβευτάς. Ἡ ἀνθρωπιά του ἀρωμάτιζε τὴν ὑψηλοφροσύνη του κι' αὐτὸ ἦταν ἡ καλύτερη φερεγγυότητα γιὰ τὴν κατοπινὴ του Πολιτεία. Ἐτσι στὰ 40 τοῦ χρόνιᾳ δηλ. τὸ 1818 χειροτονεῖται Ἐπίσκοπος Σαλῶνων ἀπ' τὸν Πατριάρχη Γρηγόριο. Στηρίζει πολλὰς ἐλπίδες ὁ Πατριάρχης στὴ δημιουργικότητα τοῦ Ἡσαΐα καί τὸν κατευοδώνει μὲ προσδοκίες γιὰ τὴ νέα του ἀποστολή. Ἐτσι τὸ φτωχόπαιδο τῆς Δεσφίνας ἐγκαθίσταται στὰ Σάλωνα Ἐπίσκοπος. Μὲ μετριοφροσύνη καί βουδὴ συγκίνηση δέχεται τίς φιλοφρονήσεις καί τίς ἐξαιρετικὲς τιμές, μὲ τίς ὁποῖες τὸν ὑποδέχτηκε ὁ λαὸς τῆς Περιφερείας.

Ὁ Ἡσαΐας νοιώθει θαύτατα πῶς ὁ τίτλος τοῦ Μητροπολίτη κείνη τὴν Ἐποχὴ καί γιὰ τὴν ἰδιοσυγκρασία του δὲν εἶναι ἐξωραϊστικὸς στολισμὸς, ἀλλ' ἡ συνισταμένη ἀπεριόριστων προσπαθειῶν μὲ συνιστώσες τὰ θρησκευτικὰ, κοινωνικὰ κι' ἠθικὰ καθήκοντά του. Στὸ δρόμο τῆς ζωῆς ἀξία ἔχει ἡ πορεία κι' ὄχι τὸ τέρμα μονάχα, αὐτὸ σημαίνει πῶς πρέπει νὰσαι σφιχτοδεμένος μὲ τὴ ζωὴ, νὰ συμπληρώνης ἀδιάκοπα τὴν ἐμπειρία σου, γιὰ νὰ καταλήγῃς σὲ συμπεράσματα πρὸ θετικὰ καί πρακτικὰ. Κι' ὁ νέος Ἐπίσκοπος ζυμωμένος μὲ τοὺς ἀπλοϊκοὺς ἀνθρώπους ἀντάμα — λαϊκὸ ζυμάρει κι' ὁ ἴδιος — σμίγει τοὺς διαλογισμοὺς του μ' ὅτι λαχταροῦν οἱ Πανέλληνες. Μ' ἐνθουσιασμὸ ρίχνεται γιὰ νὰ κρατήσῃ τὸ σφυγμὸ τοῦ σακατεμένου ραγιά.

Ἐφτασε σὰν Κιβωτὸς Ἐλπίδων κι' ἀναδείχεται Ἀγία Τράπεζα πίστεως γιὰ

τὸ ποιμνιό του. Μοιράζεται μαζί του τὶς Ἑλπίδες καὶ τὶς μικροχαρὲς τῆς ζωῆς καὶ δὲν εἶναι κενὸς λόγος, ἀλλὰ μαρτυρία εὐ-
γλωττη πού τὸ θεβαιώνει ἡ ἀναφορά τοῦ
ἀδελφοῦ του Θεοδόση, ὅταν ἀπευθύνθηκε
στὴν ἐπίσημη Πολιτεία, μετὰ τὸν ἔνδοξο
θάνατο τοῦ Ἱεράρχου - Ἀγωνιστῆ.

Ἐκδόσω μιὰ φράση «ἐφονεύθη ἐνδόξως
ἀφήσας τὴν οἰκογένειάν του ἐν ἀκροτάτῃ
πενίᾳ καὶ δυστυχίᾳ». Ἐέρετε γιατί; Δὲν
μοιράζει μονάχα τὰ εἰσοδήματά του, ἀλλὰ
δανεῖζεται κι' ἀπ' τοὺς πλούσιους γιὰ ν'
ἀνακουφίξῃ τοὺς δύστυχους. Νὰ πῶς γί-
νονται τ' Ἀνθρώπινα πρότυπα. Ὁ καλό-
πιστος ἄνθρωπος, ἀπ' αὐτὸ τὸ μακρόσυρ-
το κείμενο ποῦναι καταχωνιασμένο σ' ἀρ-
χεῖα τοῦ Κράτους, θὰ διαπιστώσῃ πολλὰ
κι' ἀξιόλογα πού ἀντέχουν σ' ὁποιαδήποτε
σύγκριση.

Ὁ ἄνθρωπος πού ξέρεי νὰ κάνῃ θυσίες,
ὁ ἄνθρωπος πού σπαταλάει τὴ στοργή καὶ
τὴν ἀγάπη του ἔμπραχτα, ὁ ἀφιλοχρήμα-
τος μπορεῖ νὰ ἐπηρεάξῃ εὐεργετικά. Ἐ;
λοιπὸν τέτοιος στάθηκε ὁ Ἡσαΐας στὰ 3
χρόνια τῆς ἀρχιερατείας του. Γι' αὐτὸ ἤ-
ταν καθολικὸ τὸ κύρος του κι' οἱ φτωχοὶ
τὸν εἶχαν σύμβουλό τους κι' οἱ πλούσιοι
στὶς διενέξεις τους εἰρηνopoιοῦ καὶ συμ-
φιλιωτῇ. Ἦταν καμωμένος ἀπὸ πάντα ξε-
χωριστῇ ὁ Ἡσαΐας καὶ μὲ ἀληθινὰς ἱκανό-
τητες, τέτοιες πού χρειάζονταν ἡ δύσκο-
λη ἐποχή. Κι' εἶναι ἀλήθεια πῶς ἡ κα-
λύτερη ἀμοιβὴ σὲ ἀγῶνες εὐγενικοὺς εἶ-
ναι κείνη πού δὲν καρτερεῖ πληρωμὴ. Κι'
οὔτε περίμενε κι' οὔτε δέχτηκε. Ζοῦσε μὲ
τὴν ἱκανοποίησιν πῶς ἐπιτελοῦσε τὸ χρέος
κατὰ συνείδησιν· στάθηκε στὴν ἑπαλξή
του ὀρθιος κι' ἀκέρως. Κι' ἐπειδὴ ἦταν
τέτοιος, ἔκλεισε καὶ μέσα στὰ πλατεῖα στή-
θια του τὴν πονεμένη εἰκόνα ὅλων τῶν ἀ-
δελφῶν του.

Ὁ Ἡσαΐας πρέπει νὰ ζήσῃ καὶ στὸ νοῦ
καὶ στὶς καρδιὰς τῶν Πανελλήνων, σὰν ἔ-

να Σύμβολο ἀξετίμητης ἀνθρωπιάς καὶ κα-
λωσύνης.

Ἄς προχωρήσουμε καὶ στὸν Ἑθνικό
του Τύμβο περήφανα καὶ μὲ εὐλάβεια.
"Ὁλη ἡ ζωή, εἶναι γεμάτη ἀναμνήσεις"
φτάνει νᾶναι ὁδηγητικές...

Κι' ἡ μορφὴ τοῦ Ἡσαΐα θαμπὴ καὶ πο-
νεμένη, ὅπως σαρκώνεται στὸ ματωμένο
πρόσωπό του ἡ πικρία, μᾶς λέει τὰ γλυ-
κὰ ὁράματα πού τὸν δυνάμωναν στὴ ζωή.

Συνενῶν ταῖς Χριστιανικαῖς ἀρεταῖς
καὶ πατριωτισμὸν ἀγνόν, γράφει ὁ Κ. Σά-
θας, ὁλοκληρώνει τὸ ἀτομικὸ του βιβλί-
ο στὰ 1818, γιατί γίνεται Φιλικός. Εἶναι ἡ
χρονιά πού ἀπλώνεται ἡ Ἑθνικὴ Ἑται-
ρία ὕστερα ἀπ' τὴν ὀργανωτικὴ τῆς ἀνα-
διάρθρωσιν.

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ Πατριάρχῃ Γρη-
γορίου καὶ Ἡσαΐα ἰσχυροποιεῖ τὴν ἀποψη-
πῶς ὁ Γαλαξειδιώτης Καπετάνιος Φούν-
τας ἔφερε τὸ Μεγάλον Μυστικόν. Καὶ τὸ δέ-
χτηκε μ' ὅλη του τὴν Καρδιά. "Ὅποιος
τόχει ἔτοιμο μέσα του τὸ Ναί, ἀμέσως φα-
νερώνεται καὶ λέγοντάς το πρὸ πέρα πη-
γαίνει στὴν τιμὴ καὶ στὴν πεποίθησίν του.
Ὀλόφυχα, λέει ὁ μεγάλος μας Καθάφης.

Παρατίθεται ἀποσπασματικά.

Τῷ Ἐπισκόπῳ Σαλῶνων.

Θεοφιλέστατε Ἐπίσκοπε καὶ ἀδελφε Ἡ-
σαΐα.

Ἀμφοτέρας τὰς τιμίας ἐπιστολάς διὰ
τοῦ ἀγαθοῦ πατριώτου καπετάνιου Φούν-
τα Γαλαξειδιώτου, ἀσφαλῶς ἐδεξάμην καὶ
τῶν ἐν αὐταῖς τιμίῳ σου λόγων ἔγνων.
Ἐχεμυθίας ἀδελφε μεγίστη χρεῖα καὶ προ-
φύλαξιν περὶ πᾶν διάθεμα...

Διὰ τὴν ἀγαθὴν ἐξελέξω μερίδα, κοινο-
λογῶν μας ἐμπιστευομένοις πατριώταις, τὰ
ἐχεμυθία, δεόμενα. Οἱ Γαλαξειδιῶται, οἱς
συνεχῶς ἐπιστέλλεις μοι, περιφρονοντισμέ-
νως ἐνεργοῦσι καί... οὐ μόνον τὰ σά, ἀλ-
λά καὶ τῶν ἐν Μωρέα ἀδελφῶν γράμματα
κομίζουσίν μοι. Ἡ τοῦ Παπανδρέα πρᾶ-

Ξις πατριωτική μὲν τοῖς γινώσκουσι τὰ μύχια, κατακρίνουσι δὲ οἱ μὴ εἰδότες τὸν ἄνδρα. Κρυφὰ ὑπερασπίζω αὐτόν, ἐν φανερῷ δ' ἄγωνιαν ὑποκρίνου, ἀλλὰ μὴ παραδοθήτω εἰς λέοντος στόμα.

Ἄπασαι σὺν ταῖς ἐμαῖς εὐχαῖς τοὺς ἀνδρείους ἀδελφούς. Ἀνδρωθήτωσαν, ὥσπερ λέοντες, ἐγγὺς δὲ τὸ τοῦ Σωτήρος Πάσχα.

Γεώργει ἀκαμάτως καὶ ὀλβια γεώργια δώσει σοι ὁ Πανύψιστος.

Κωνσταντινουπόλει 20 Δεκεμβρίου 1820

+ Γρηγόριος

(Μάρης Κουκουδιστιανός, Καλοσκοπή)

Ὁ Παπανδρέας ἦταν ἓνας ντελίπαπας πὺ κάτω ἀπὸ τὸ ράσο του κρατοῦσε πάντα τὴν κουμπούρα του, ὅχι γιατί ἦταν κακός, ἀλλὰ γιὰ νὰ μὴ λογαριάξῃ τοὺς Τούρκους.

Καὶ τοὺς ἐνοχλοῦσε μὲ τὸ πολυάριθμο σῶμα του ἀδίστακτα κι' ἀδιάκοπα. Τοὺς εἶχε πάρει τὸν ἀέρα καὶ τοὺς φερνότανε σὰν σωστός Ἕλληνας, ὅπως ἀποδείχτηκε κατοπινά, γιατί μὲ τὸν καλὸ χειρισμὸ τοῦ Ἡσαΐα διασώθηκε καὶ ἀποτελέσε τὸν πρωτοπυρῆνα τοῦ ἐπαναστατικοῦ στρατοῦ στὴν ἀναμέτρηση τῆς Ἀλαμάνας.

Διασώθηκε μιὰ ἀπάντηση μονάχα τοῦ Πατριάρχῃ φερμένη στὸν Ἡσαΐα καὶ μὲ χρονολογία 20.2.1820. Καὶ κάτω ἀπ' τὸ ἀλύγιστο στυλ τῆς ἀρχαῖζουσας γλώσσας πόση δύναμη κι' ἀλήθεια δὲν κρύβεται; Σὲ κάθε λέξη τοῦ κειμένου ὑπάρχει μία δίγλα καὶ μία ἐπαλξή ἐθνική. Κι' ὅλες οἱ χαρακτηριστικὲς λέξεις στὴν ἀπλοελληνική σημαίνουν: ψυχικὴ προετοιμασία γιὰ νὰ γίνῃ ὅλη ἡ χώρα Μέτωπο Ἀγῶνα, πῶς ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ Πατριάρχῃ στὸν Ἡσαΐα, ἦταν ἀπεριόριστη, πῶς ὁ Ἡσαΐας στὰ μάτια τοῦ Πατριάρχῃ φαίνεται σὰν νάχῃ διαμορφωθῇ σὲ μιὰ συνεπῆ ἐπανα-

στατικὴ συνείδηση καὶ τὸ τελευταῖο ἐκεῖνο «Γ ε ὡ ρ γ ε ι ἄ κ α μ ἄ τ ω ς» πὺ δείχνει μὲ πόση ψυχικὴ ἡρεμία ἀποθέτει στὴν πλάτη τοῦ Ἡσαΐα τὸν ξεσηκωμὸ τῆς Ρούμελης.

Γιὰ ν' ἀναλυθῇ ἡ ἐπιστολὴ θὰ χρειάζονταν πολλὲς σελίδες. Πάντως φέρνει τὴ σφραγίδα κι' ἔχει τὴν πνοὴ Μεγάλης Ἱστορικῆς εὐθύνης καὶ δημιουργίας. Ἡ Ἐπισκοπὴ τοῦ Ἡσαΐα ἦταν ἀσταμάτητο κατηχητήριον γιὰ τὴ στρατολογία νέων φιλικῶν. Ἔτσι ἡ Περιφερειακὴ ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος ἦταν ταχύρρυθμη, ἀγκάλιασε καὶ τοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους πὺ ἀπὸ ἀμάθεια δὲν μπορούσαν εὐκολὰ νὰ συλλάβουν τὸν τρόπο τοῦ ξεσηκωμοῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς προύχοντες γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἐνίσχυση τοῦ κινήματος καὶ γιὰ τὸν καλῆς ὕψους παραγοντισμὸ τῆς. Τώρα οἱ ξαρματωμένοι Ρουμελιῶτες βρίσκουν πῶς εἶναι πάνοπλοι· μὲ τοῦτον τὸν ὅπλισμὸ τῆς καρδιάς τους, ἀπόχτησε νόημα καὶ σκοπὸ ἡ ζωὴ τους. Ἀνάμεσά τους φύτρωσε ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη· τὸ ἀναστάσιμο φῶς τῆς λευτεριάς τοὺς ποδηγετεῖ καὶ τοὺς δυναμώνει. Ἀποτοξινώνονται σιγὰ - σιγὰ ἀπ' τὸ ἀφιόνισμα τοῦ ραγιαδισμοῦ κι' ἔχουν ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτὸ τους. Ἀπ' τῆς ἀπελπισίας τὸ θράχο θὰ ξεκολλήσουν οἱ δεσμῶτες· ἔτσι εἶναι στὴ ζωὴ τὰ σπουδαῖα καὶ τὰ Μεγάλα στὴν ἀρχὴ εἶναι λαχτάρια καὶ καὶ μὸς, δάκρυ καὶ αἷμα· ὅστερα γίνονται λέξεις ἡχηρὲς πὺ μπαίνουν στίς φλέβες καὶ γίνονται ἰδέες· κι' οἱ φωτεινὲς ἰδέες γαλθανίζουν τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν καθοδηγοῦν στοὺς ἀγῶνες τοῦ γιὰ τέτοια ἔργα πὺ προκαλοῦν τίς μεγάλες μεταβολὰς στὰ πεπωμένα του.

Ἐρεῖ ὁ Ἡσαΐας πῶς ἡ Ἐπανάσταση θέλει καρυσφίλλια. Συγκεντρώνει λοιπὸν τοὺς προύχοντες καὶ δηλώνει τοὺς σκοπούς του.

(Συνεχίζεται.)

‘Απ’ τὴ δραστηριότητα τῆς ‘Εταιρείας

Ἡ ‘Εταιρεία Φωκικῶν Μελετῶν προκηρύσσει διαγωνισμό φωτογραφίας μεταξύ ἐρασιτεχνῶν φωτογράφων.

Θέμα τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι ἡ ΦΩΚΙΔΑ (μνημεῖα, λαϊκὴ ἀρχιτεκτονικὴ, λαϊκὴ τέχνη, τοπεῖα, τύποι κλπ.).

Οἱ φωτογραφίες θὰ εἶναι ἀσπρόμαυρες, διαστάσεων 24 X 36 ἐκ. καὶ πρέπει νὰ ὑποβληθοῦν στὴν ‘Εταιρεία, Πλατεία Κεχαγιᾶ, Ἀμφισσα, μέχρι τὶς 15 Νοεμβρίου 1977, σὲ τέσσερα ἀντίτυπα.

Τὰ ἔπαθλα τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι:

Πρῶτο βραβεῖο δρχ. 3.000

Δεύτερο βραβεῖο δρχ. 2.000

Τρίτο βραβεῖο δρχ. 1.000

Παράλληλα πρὸς τὸ διαγωνισμό τοῦτο καὶ στὴν προσπάθεια γιὰ τὴν ἐξοικείωση τῶν νέων μὲ τὴ φωτογραφία ἡ ‘Εταιρεία προκηρύσσει καὶ δεύτερο διαγωνισμό γιὰ Φωκεῖς ἐρασιτέχνες φωτογράφους ἡλικίας κάτω τῶν 18 ἐτῶν.

Τὸ θέμα τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι ἐλεύθερο, οἱ φωτογραφίες θὰ εἶναι ἐπίσης ἀσπρόμαυρες, διαστάσεων 18 X 24 ἐκ. καὶ πρέπει νὰ ὑποβληθοῦν μέχρι τὶς 15 Νοεμβρίου 1977 στὴν ‘Εταιρεία.

Τὰ ἔπαθλα τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι:

Πρῶτο βραβεῖο δρχ. 1.500

Δεύτερο βραβεῖο δρχ. 1.000

Τρίτο βραβεῖο δρχ. 500

“Ὅσες ἀπ’ τὶς φωτογραφίες αὐτές, καὶ τῶν δύο διαγωνισμῶν, κριθοῦν κατάλληλες θὰ συμμετάσχουν στὴν ἐκθεση φωτογραφίας ποὺ θὰ διοργανώσει ἡ ‘Εταιρεία.

Γιὰ περισσότερες πληροφορίες μπορεῖτε ν’ ἀπευθυνθῆτε στὸν Πρόεδρο τῆς ‘Εταιρείας Δημήτρη Ἰωάν. Κολοθό, Ἀμφισσα τηλ. (0265) 28.420.

Συμπατριώτη,

Μὴν πετᾶς τὸ περιοδικὸ τοῦτο. Ἔστω καὶ ἂν δὲ σοῦ ἀρέσει μὴν τὸ καταστρέφεις.

Δῶστο σὲ κάποιον ἄλλο. Μπορεῖ ν’ ἀρέσει σὲ κείνον.

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ